

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОПУЛЯРНОСТІ КУРОРТІВ
ГРЕЦІЇ ТА ЧОРНОГОРІЇ ЗА 2021-2024 РОКИ
(на прикладі діяльності менеджера туристичної агенції)**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка II курсу 619 групи
спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
ОП «Міжнародний туризм і
туроперейтинг»

Товкач Юліана Ігорівна

Керівник: кандидат географічних
наук, доцент

Круль Галина Ярославівна

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № ____

від « ____ » _____ 2024 р.

Зав. кафедри _____ д. геогр. н., доцент Король О. Д.

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня 2-го курсу Параскинюк Ю.І. «Порівняльний аналіз популярності курортів Греції та Чорногорії в 2021-2024 роках (на прикладі діяльності менеджера туристичної агенції)». 242 «Туризм і рекреація», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

Дипломна робота є актуальною в умовах зростаючого інтересу туристів до відпочинку в Європі та змін, викликаних глобальними тенденціями в туристичному секторі після пандемії COVID-19. Метою дослідження є виявлення факторів, що впливають на вибір курорту в Греції та Чорногорії, а також аналіз популярності цих напрямків у вказаний період.

Робота включає огляд туристичного ринку обох країн, опис курортів та їх унікальних особливостей, аналіз популярності курортів на основі статистичних даних та опитувань туристів. Дослідження також охоплює причини вибору курорту, а також діяльність туроператорів та їх рекламні кампанії на ринку.

Результати дослідження можуть бути корисними для туристичних компаній, які пропонують тури до Греції та Чорногорії, а також для самих туристів, які планують відпочинок у цих країнах. Ця робота допоможе їм зробити обґрунтований вибір курорту та розробити оптимальний маршрут подорожі.

Ключові слова: туризм, курорти, готелі, відпочинок, туристи, Греція, Чорногорія.

ABSTRACT

Obtaining higher education of the second (master's) level of the 2nd year Paraskynyuk Yu.I. "Comparative analysis of the popularity of resorts in Greece and Montenegro in 2021-2024 (on the example of the activities of a travel agency manager)". 242 "Tourism and recreation", Chernivtsi National University named after Yury Fedkovich, Chernivtsi, 2024.

The diploma is relevant in the context of the growing interest of tourists in vacations in Europe and changes caused by global trends in the tourism sector after the COVID-19 pandemic. The purpose of the study is to identify factors influencing the choice of a resort in Montenegro and Greece, as well as to analyze the popularity of these destinations in the specified period.

The work includes an overview of the tourist market of both countries, a description of resorts and their unique features, an analysis of the popularity of resorts based on statistical data and tourist surveys. The study also covers the reasons for choosing a resort, as well as the activities of tour operators and their marketing campaigns.

The results of the research can be useful for travel companies that offer tours to Greece and Montenegro, as well as for tourists themselves who are planning a vacation in these countries. This work will help them make an informed choice of resort and develop an optimal travel route.

Keywords: tourism, resorts, hotels, rest, tourists, Greece, Montenegro

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис) Ю.І. Параскинюк

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ЗМІСТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТУРИЗМУ	7
1.1 Основні терміни і поняття сфери туризму.....	7
1.2 Методика дослідження сфери туризму.....	10
Висновки до 1 розділу	14
РОЗДІЛ II. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ ДОСЛІДЖЕННЯ	16
2.1 Передумови розвитку туризму	16
2.1.1 Природні рекреаційно-туристичні ресурси Греції.....	16
2.1.2 Історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси Греції.....	19
2.2 Передумови розвитку туризму в Чорногорії.....	22
2.2.1 Природні рекреаційно-туристичні ресурси туризму в Греції.....	22
Висновки до розділу 2.....	29
РОЗДІЛ III. ХАРАКТЕРИСТИКА НАЙПОПУЛЯРНІШИХ КУРОРТІВ ГРЕЦІЇ ТА ЧОРНОГОРІЇ	31
3.1 Курорти Греції.....	31
3.2 Курорти Чорногорії та їх характеристика.....	39
Висновки до розділу 3.....	47
РОЗДІЛ IV. АНАЛІЗ ПОПУЛЯРНИХ ГОТЕЛІВ ГРЕЦІЇ ТА ЧОРНОГОРІЇ	49
4.1 Порівняльна характеристика готелів Греції та Чорногорії.....	49
4.2. Аналіз найпопулярніших готелів Греції в 2021-24 рр. за даними продажів менеджера ТА «КотоТур»	50
4.3 Рейтинг найпопулярніших готелів Чорногорії в 2021-2024 рр. за даними менеджера ТА «КотоТур»	55
Висновки до розділу 4.....	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи "Порівняльний аналіз популярності курортів Греції та Чорногорії" обумовлена зростанням інтересу туристів до середземноморських курортів, особливо у пост пандемічний період, коли відбувається переоцінка критеріїв вибору напрямків для відпочинку. Чорногорія та Греція є конкурентними туристичними ринками, що пропонують схожі природні умови, але мають різні особливості, інфраструктуру та цінову політику, які впливають на популярність їхніх курортів.

Зміни у вимогах до безпеки, сервісу та індивідуалізації подорожей стимулюють потребу в поглибленому аналізі попиту на курорти обох країн. Результати дослідження допоможуть агентствам краще задовольнити потреби туристів, а самим мандрівникам — зробити оптимальний вибір курорту.

Таким чином, порівняльний аналіз популярності курортів Чорногорії та Греції сприятиме глибшому розумінню сучасних тенденцій європейського туристичного ринку та дозволить визначити перспективи розвитку обох напрямків з урахуванням змін у глобальному туристичному середовищі.

Об'єктом дослідження виступають курорти Греції та Чорногорії.

Предмет дослідження – найпопулярніші готелі курортів Греції та Чорногорії серед українських туристів за даними продажів менеджера туристичної агенції «КотоТур» на 2021-2024 рр.

Мета дослідження: порівняти передумови розвитку туризму Греції та Чорногорії, причини популярності основних курортів обидвох країн і виявити найбільш продавані готелі серед українських туристів в сезоні 2024 (за даними продажів менеджера туристичної агенції «КотоТур»). Назва туристичної агенції вигадана.

Для досягнення даної мети були поставлені наступні завдання:

- визначити передумови розвитку туризму Греції та Чорногорії;

- проаналізувати туристичні ресурси Греції та Чорногорії;
- дізнатися про найпопулярніші курорти цих двох країн та проаналізувати причини їхньої популярності;
- визначити готелі, що були найпопулярнішими та найбільш продаваними в Греції та Чорногорії у 2021-2024 роках;
- порівняти популярність курортів у 2021-2024 р. та зробити прогнози на сезон 2025.

Методи дослідження: емпіричний метод; теоретичні методи; метод порівняння.

Вихідні дані для дослідження включають наукові публікації, монографії, статистичні дані та звіти з туристичної галузі, що стосуються популярних курортів Греції та Чорногорії. Аналізуватимуться дані про зростання кількості туристів, їхній профіль, популярність конкретних курортів, тенденції та зміни відвідуваності протягом вказаного періоду.

Також враховуватиметься інформація про готелі, послуги, інфраструктуру та рекламну кампанію курортів. Дослідження буде базуватися на аналізі різних джерел, включаючи туристичні статистики, анкетування туристів та спеціалістів галузі.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 68 сторінки тексту. Список використаних джерел включає 25 найменувань. Для унаочнення результатів дослідження робота доповнена 3 таблицями, 2 картосхемами, 9 графіками.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТУРИЗМУ

1.1. Основні терміни і поняття сфери туризму

У світовій літературі немає єдиного підходу до визначення сутності туризму. Тривалий час науковці розглядали туризм як частину рекреації, тобто як підгалузь. Ця структура рекреаційної діяльності досі функціонує на теренах пострадянських країн. Однак українські дослідники почали сприймати туризм як окрему галузь, а колишню рекреаційну підсферу оздоровчих проєктів визначили як лікувально-оздоровчий та рекреаційний туризм. Рекреацію стали розуміти як складову функцію туризму, орієнтовану на відновлення фізичного і психічного стану людини після трудової діяльності чи інших навантажень. Рекреаційна функція туризму, яка спрямована на підтримку здоров'я, повинна включати різні напрямки: оздоровлення, лікування та профілактику. Більшість сучасних туристичних напрямів відповідають цим цілям. Тож туризм можна розглядати як діяльність, що здійснюється з власної ініціативи людини для відновлення сил, духовного збагачення та розвитку інтелектуальних здібностей [6].

Окрім своєї відновлювальної функції, туризм виконує також культурні, соціальні, екологічні, освітні та економічні ролі.

Культурний аспект туризму проявляється через можливість знайомства з культурою, побутом, традиціями та стилем життя як рідної країни, так і народів всього світу. Завдяки цьому туризм став своєрідним «послом миру», сприяючи культурному та комерційному обміну між різними націями. У ХХ столітті він перетворився на унікальний культурний феномен, а інтерес до пізнання інших країн набув популярності серед представників усіх соціальних груп.

Соціальна функція туризму полягає в покращенні здоров'я людей, відновленні їхніх фізичних та психічних сил, що в свою чергу сприяє підвищенню працездатності та загальному зміцненню здоров'я.

Екологічна роль туризму стає особливо актуальною в умовах сьогодення. З одного боку, туризм використовує природні ресурси і має певний вплив на їхній стан, а з іншого — покладає на організаторів туризму відповідальність за збереження цих ресурсів та їхнє раціональне використання. Пріоритетним напрямом розвитку туризму має бути захист навколишнього середовища та збереження туристичних ресурсів.

Освітня й виховна функції туризму тісно переплетені. Відновлення туристичних маршрутів, пов'язаних із боротьбою українського народу за незалежність, історико-культурною спадщиною козацтва та його героїчним опором загарбникам, сприятиме пробудженню інтересу до вивчення рідної країни. Це, в свою чергу, стане важливим фактором патріотичного виховання, особливо серед молодого покоління.

Туризм як соціально-економічне явище є предметом дослідження багатьох наук, серед яких географія, історія, економіка, медицина, екологія, психологія, соціологія, політологія, право, культурологія, краєзнавство, а також інженерні й технічні науки. Кожна з цих галузей знань вносить свій внесок у розвиток сфери туризму, формуючи новий напрямок — туризмознавство (рис. 1.1). Ці дисципліни інтегруються у різні наукові системи, зокрема такі, як географія, історія, економіка, медицина, екологія, соціологія, політологія, право, культурологія, регіоназнавство, інженерія та технології. Підсумовуючи, можна зазначити, що вивчення туризму можливо як у формі навчальної дисципліни, так і як наукової діяльності [7].

Рисунок 1.1. Система дисциплін туризмології [6]

За О. Любіцевою **туризмологія** – це цілісна наукова дисципліна про закономірності розвитку та проблеми туризму, що виявляються на його стику з різними дисциплінами – географією, історією, медициною, економікою, екологією, психологією і соціологією, політологією, правом, культурологією, краєзнавством, інженерно-технічними дисциплінами, які вивчають науково-методичні засади розвитку туризму [7].

Основні терміни і поняття сфери туризму включають широкий спектр термінів, які використовуються для опису різних аспектів туристичної індустрії. Ось кілька ключових термінів [6]:

Турист – особа, яка подорожує з метою курортного відпочинку, розваг, пізнання і/або бізнесу.

Туризм – галузь, пов'язана з організацією подорожей, відпочинку і мандрів для туристів.

Туристична індустрія – сукупність підприємств, організацій і послуг, пов'язаних з туризмом і подорожами.

Туристичний оператор – компанія або агентство, яке організовує та продає путівки і туристичні послуги.

Готель – заклад, який надає проживання, харчування та інші послуги для туристів.

Експерсія – організована подорож з наданням огляду визначених місць або пам'яток.

Пам'ятка – історичний, культурний або природний об'єкт, який є об'єктом інтересу для туристів.

Туристичний маршрут – послідовність місць, які турист відвідує під час подорожі.

Екотуризм – тип туризму, спрямований на збереження природи та підтримку місцевого середовища.

Туристичний пакет – комплексний пакет послуг, який включає транспорт, проживання, харчування та екскурсії.

Туристичний гід – особа, яка дає інформацію та проводить туристів під час екскурсій.

Туристична віза – офіційний документ, який дозволяє туристам в'їхати в країну, де вони не є громадянами.

Туристичний сезон – період у році, коли запит на туристичні послуги є найвищим.

Гідротерапія – лікування та відновлення здоров'я за допомогою водних процедур.

Туристичний потік – рух туристів від одного регіону до іншого.

Це лише кілька прикладів з багатьох термінів і понять, що застосовуються в туристичній галузі. Туризм — це комплексна сфера, яка включає безліч інших термінів, пов'язаних з окремими аспектами туристичного бізнесу та подорожей.

У сучасній науці поняття «дозвілля» і «вільний час» мають тенденцію до майже повного збігу. Це особливо характерно для західної соціологічної школи, представники якої розглядають дозвілля як частину вільного часу, який залишається після виконання обов'язкових справ, таких як хатня робота чи задоволення фізіологічних потреб (сон, харчування тощо) [8]. У радянській літературі дозвілля вивчалось переважно через статистичний аналіз бюджетів

часу та у зв'язку з іншими видами діяльності. Сучасна вітчизняна соціологія, адаптуючись до нових умов, продовжує розвивати традиційний підхід, розглядаючи дозвілля як форму непродуктивного вільного часу .

На відміну від дозвілля, відпочинок і рекреація розглядаються, з одного боку, як медико-біологічна, а з іншого — як соціальна категорія. Взаємозв'язок між біологічними і соціальними аспектами суттєво відрізняє ці поняття від дозвілля, водночас об'єднуючи відпочинок і рекреацію в спільну смислову категорію. Рекреацію зазвичай визначають як процес відновлення сил, витрачених людиною під час роботи. Це поняття є точнішим і менш поширеним у порівнянні з терміном «відпочинок», надаючи йому більш емоційного відтінку. Рекреація краще підходить для емпіричних і прикладних досліджень, тоді як термін «відпочинок» доцільніше використовувати як базове поняття нарівні з категорією праці.

Термін «дозвілля» був введений ще давніми греками, тоді як слово «рекреація» (від лат. *recreatio*) походить із римської культури. Сфера застосування рекреації є дуже широкою та охоплює як короткотривалий відпочинок (наприклад, короткі перерви під час роботи або відпочинок після фізичних навантажень), так і тривалий відпочинок, такий як щорічні відпустки, свята або вихідні. У першому випадку відпочинок не носить рутинного чи продуктивного характеру, тоді як у другому — передбачає значну зміну звичного способу життя. Обидва види відпочинку є важливими для забезпечення якісного життя людини, незалежно від її соціального становища.

Сьогодні рекреація відіграє важливу роль у знятті професійного стресу, нервово-психічного напруження та втоми, що виникає через монотонну працю і брак фізичної активності. Щоб відновити фізичну та розумову працездатність, необхідно змінювати умови та форми діяльності (послідовність, навантаження, види активності). Ігнорування рекреаційних потреб може негативно вплинути на фізіологічний стан організму і стати однією з основних причин психічних

розладів. Оскільки рекреація тісно пов'язана зі здоров'ям населення, вона традиційно є об'єктом дослідження в медицині.

На відміну від попередніх тлумачень, сучасне розуміння рекреації змістилося в бік більш соціального аспекту. Разом із зростанням соціологізації категорій дозвілля та рекреації, розвивалася і географія рекреації. Теоретичні основи рекреаційної географії (1975) визначають рекреаційну діяльність як діяльність, що здійснюється людиною у вільний час з метою відновлення фізичної форми та загального розвитку. Ця діяльність характеризується різноманіттям поведінки людей і внутрішньою цінністю процесу в порівнянні з іншими видами діяльності [7].

1.2. Методика дослідження сфери туризму

Сьогодні розвиток регіонального туризму, створення ефективних прогнозів і формування національної політики регулювання туризму є неможливими без застосування методів і прийомів, властивих туристичним дослідженням. Науковці виділяють кілька вимог до методів дослідження: якість (загальне розуміння методу), цілеспрямованість (націленість методу на досягнення конкретної мети), конкретність (чітка послідовність застосування методу), ефективність (можливість досягти поставленої мети), надійність (здатність досягти бажаних результатів) та економічність (можливість отримати результати з мінімальними витратами коштів і часу). Урахування цих характеристик у дослідженнях сприяє отриманню реальних наукових результатів. Методи дослідження зазвичай поділяють на три основні категорії: філософські методи, загальнонаукові методи та спеціалізовані наукові методи [7].

Філософський метод полягає у використанні категорій, принципів, приписів і законів конкретної філософської системи для проведення наукового

дослідження. Наприклад, це може бути застосування діалектики як теорії пізнання. Він може опиратися на положення позитивізму, неопозитивізму, постмодернізму та інших філософських течій.

Загальнонауковий метод — це інструмент або прийом (або їх комбінація), що використовується, з певними модифікаціями, в усіх або майже всіх науках. Загальнонауковий метод адаптується з урахуванням специфіки конкретної теми дослідження. Прикладами таких методів є моделювання, аналіз і синтез, а також логічні інструменти, такі як індукція і дедукція.

Специфічні наукові методи застосовуються в окремих науках або в генетично пов'язаних чи схожих темах досліджень. Наприклад, метод циклів виробництва енергії класифікується як спеціальний науковий метод, оскільки він використовується лише в економічній географії. Тому його застосування в соціальній чи політичній географії було б недоцільним.

З іншого боку, балансовий метод може використовуватися в різних дисциплінах, які мають спільні аспекти, наприклад, у регіональній економіці та економічній географії. Хоча він також відноситься до специфічних наук, цей метод є міждисциплінарним, а не суто спеціалізованим. Для вивчення туризму доцільно використовувати такі **методи**, як описовий, ідеалізація, картографічний, статистичний, польові дослідження, SWOT-аналіз тощо.

Опис — це систематичне представлення території та теоретичне узагальнення отриманої інформації, що включає в себе її систематизацію, інтерпретацію та побудову теорії. Описова фаза в розвитку географії туризму є найтривалішою і може бути поділена на дві основні стадії: інвентаризацію інформації та її систематизацію. На першому етапі здійснюється збір основної інформації, який проводиться шляхом прямого емпіричного спостереження та подальшого узагальнення даних, зібраних під час спостереження за маршрутом. Опис цього етапу часто характеризується дискретними часовими та географічними інтерпретаціями. Після накопичення географічної інформації

виникає потреба в її систематизації. Для цього розпочинається загальне статистичне вивчення окремої території та створюються економіко-географічні тематичні карти. У процесі аналізу зібраної інформації вчені дедалі частіше використовують таксономію та типологію, а також основні статистичні методи розрахунків.

У географічних описах дуже важливо визначити, що є специфічним та унікальним у досліджуваному об'єкті. Для цього використовуються як евристичні, так і точні статистичні порівняння [5].

Метод ідеалізації полягає у створенні так званої ідеальної моделі та порівнянні досліджуваної ситуації з цим ідеальним варіантом. Це комплексний метод, який враховує безліч інших методів і особливостей, таких як моделювання, аналогія та абстрагування. Ідеальні моделі широко використовуються в багатьох наукових дисциплінах.

Картографічний метод — це процес систематизації та узагальнення результатів географічних досліджень у формі картографічних моделей, карт і картосхем. Карти відіграють ключову роль в аналізі просторових закономірностей різних явищ. Їх створення є важливим результатом географічних досліджень. Карти використовуються для наукового і практичного відображення явищ та об'єктів, а також для ілюстрації і навчальних цілей.

Статистичні методи дослідження виявили свою ефективність у вивченні багатьох явищ і дисциплін, зокрема в туризмі. Методи оцінки кількості туристів, які подорожують сезонно без участі туристичних агентів, можуть бути корисними для досліджень у цій сфері. Проте дослідники стикаються з нестачею загальнодоступної інформації про розвиток туризму, наприклад, про поїздки на вихідні, мотивацію для виїзду в туристичні подорожі за кордон, розвиток прикордонного туризму тощо. Це підштовхує їх до проведення соціологічних опитувань (анкетування). Основною метою таких опитувань є

виявлення привабливості природних та історико-культурних ландшафтів, а також потреб і поведінки туристів.

Методика дослідження в сфері туризму може включати наступні етапи:

1. *Визначення цілей дослідження*: На початку потрібно чітко сформулювати мету дослідження та визначити конкретні питання, на які планується знайти відповіді.

2. *Збір первинної та вторинної інформації*: Збирати дані з різних джерел, таких як офіційні звіти, статистика, наукові статті, а також проводити власні дослідження, включаючи опитування, спостереження або інтерв'ю.

3. *Вибір методів дослідження*: Визначити відповідні методи для збору та аналізу даних. Це можуть бути як кількісні методи (анкетування, статистичний аналіз), так і якісні (інтерв'ю, фокус-групи), або їх комбінація.

4. *Розробка опитувальника та інших інструментів дослідження*: Якщо планується використання опитування чи інтерв'ю, необхідно підготувати структуровані запитання для збору даних.

5. *Збір і аналіз даних*: Зафіксувати дані, зібрані під час дослідження або опитувань. Після цього провести аналіз отриманих даних, використовуючи відповідні статистичні методи та інструменти.

6. *Інтерпретація результатів*: Оцінити отримані дані, провести їх аналіз і сформулювати висновки. Виявити основні тенденції та пояснити їх значення для сфери туризму.

7. *Підготовка звіту*: Після аналізу результатів скласти звіт про дослідження, який міститиме вступ, опис методології, результати та висновки. Надати рекомендації щодо подальшого розвитку сфери туризму на основі отриманих даних.

Ця методика може варіюватись залежно від конкретної теми дослідження та доступних ресурсів. Важливо також використовувати наукові принципи дослідження, таких як об'єктивність, достовірність і конфіденційність.

У контексті активного розвитку інформаційного суспільства математичні методи, такі як економіко-математичні та соціально-просторові моделі, набувають значної ролі в дослідженнях туризму. Для розробки таких моделей використовуються комп'ютерні технології, що дозволяє не лише відстежувати процеси розвитку туризму, але й формулювати науково обґрунтовані прогнози щодо його майбутнього, як того вимагає сучасна наука. Методологічною основою дослідження туризму в регіоні повинні стати такі наукові підходи, як системний, синергетичний, поведінковий, регіональний, а також концепція сталого розвитку туризму [5].

Таким чином, сучасна система методів дослідження туризму включає різні способи досягнення наукової істини. При дослідженні теми використовується не тільки один метод, а часто кілька методів і прийомів у поєднанні, завдяки чому мета досягається найбільш повним чином і з оптимальними зусиллями.

Висновки до розділу 1

У світовій літературі існує різноманіття підходів до розуміння туризму, що ускладнює формування єдиного загальноприйнятого визначення. Протягом останніх десятиліть туризм переважно розглядався як різновид рекреації, однак українські вчені-туристологи почали вважати його самостійною галуззю. Важливо зазначити, що рекреаційна функція туризму, пов'язана зі здоров'ям і відновленням сил людини, повинна мати позитивний та диференційований характер, з акцентом на оздоровлення, лікування та профілактику.

Туризм також виконує культурні, соціальні, екологічні, освітні та економічні функції. Культурні функції реалізуються через пізнання культурних цінностей та обмін знаннями між народами, сприяючи розширенню культурних і комерційних обмінів та утверджуючи себе як важливий феномен сучасної культури. Соціальне значення туризму полягає в покращенні здоров'я та психічного стану людей, що позитивно впливає на їх продуктивність.

Екологічна функція включає збереження туристичних ресурсів та навколишнього середовища. Освітні та виховні аспекти туризму сприяють пізнанню та вихованню молоді через знайомство з історією, культурою та спадщиною різних народів.

Отже, туризм має комплексний характер і виконує різноманітні функції, які сприяють розвитку та збагаченню людського життя.

Для ефективного розвитку регіонального туризму, прогнозування та формування політики регулювання необхідно використовувати методи і прийоми, характерні для туристичних досліджень. Вимоги до методів дослідження включають якість, цілеспрямованість, конкретність, ефективність, надійність та економічність. Забезпечення цих характеристик сприяє отриманню реальних наукових результатів.

Методи дослідження в туризмі можна поділити на три основні категорії: філософські, загальнонаукові та спеціальні наукові методи. Філософські методи дозволяють досліджувати туризм у контексті його філософських аспектів, таких як сенс життя та культурна ідентичність. Загальнонаукові методи використовуються для аналізу загальних закономірностей та принципів туризму, таких як соціально-економічні чинники, психологічні мотиви та екологічні наслідки. Спеціальні наукові методи застосовуються для проведення конкретних досліджень у сфері туризму, зокрема анкетування, спостереження та експерименти.

Загальні вимоги до методів дослідження, а також використання різних категорій методів, забезпечують наукову обґрунтованість, достовірність і ефективність досліджень у сфері туризму.

РОЗДІЛ II. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Передумови розвитку туризму в Греції

2.1.1 Природні рекреаційно-туристичні ресурси Греції

Греція є однією з найпривабливіших туристичних країн у світі завдяки поєднанню природних ресурсів, багатій історії та культурної спадщини. Для розуміння передумов розвитку туризму в Греції важливо звернути увагу на кілька ключових факторів: географічне положення, клімат, рельєф та культурні особливості.

Географічне положення. Греція розташована на півдні Європи, на південно-східному краю Балканського півострова. Вона межує з чотирма країнами: на північному заході — з Албанією, на півночі — з Північною Македонією та Болгарією, а на сході — з Туреччиною. Велика частина Греції омивається трьома морями: Іонічним на заході, Егейським на сході та Середземним на півдні. Це стратегічне положення на перехресті між Європою, Азією та Африкою забезпечує Греції важливу роль у міжнародному туризмі.

Завдяки своїй архіпелаговій структурі (понад 6000 островів, з яких близько 200 заселені) Греція приваблює велику кількість туристів, які цікавляться пляжним відпочинком, морськими подорожами та островами з унікальними ландшафтами. Найбільші й найвідоміші острови, такі як Крит, Родос, Кос, Санторіні та Корфу, є ключовими туристичними напрямками [8]. Кожен з цих островів має власну історію, культуру та атмосферу, що дозволяє відпочивальникам знайти щось особливе для себе.

Клімат Греції є одним із основних чинників її туристичної привабливості. Велика частина території країни має типовий середземноморський клімат з жарким, сухим літом та м'якою, дощовою зимою. Це сприятливі умови для

відвідування протягом більшої частини року. Літні місяці — червень, липень і серпень — особливо популярні серед туристів завдяки теплій погоді і температурі повітря, що досягає 30-35°C, а вода в морі залишається комфортною для купання, прогріваючись до 24-26°C.

У гірських районах Греції клімат трохи інший, більш континентальний. Взимку температура може опускатися нижче 0°C, що робить ці регіони привабливими для зимових видів спорту, таких як гірськолижний відпочинок. Наприклад, гора Парнас і інші гірські масиви країни стали популярними центрами зимового туризму [9].

Рельєф. Грецький ландшафт дуже різноманітний: від гірських хребтів до рівнин і численних островів. Понад 80% території країни займають гори. Найвищою точкою є гора Олімп (2917 м), яка вважається одним із символів давньогрецької міфології. Високі гори й долини створюють можливості для екстремальних видів спорту, таких як альпінізм, трекінг і гірські походи. Окрім того, в цих регіонах розвивається екологічний туризм, що приваблює тих, хто шукає спокою в природі.

Крім гір, Греція славиться своїм довгим узбережжям, яке має близько 13 000 кілометрів, що робить країну однією з лідерів у пляжному та морському туризмі. Багато з грецьких пляжів отримали "Блакитний прапор", який є свідченням високої якості води і природного середовища. Відомі курорти на островах Крит, Корфу, Санторіні, а також уздовж материкової частини, такі як Халкідіки та Пелопоннес, приймають мільйони відпочивальників щорічно.

Греція славиться своїми унікальними природними пам'ятками, де гармонійно поєднуються природні ландшафти, стародавня архітектура та міфологічне минуле. Ось найвідоміші з них [10]:

Метеора – розташовані в центральній частині Греції, величезні кам'яні скелі підносяться над рівниною Фессалії, створюючи неймовірний пейзаж. На вершинах цих скель розташовані середньовічні монастирі, які занесені до

списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Назва "Метеора" буквально означає "підняті в повітря", і це ідеально описує вигляд цих будівель, що наче парять над землею. Це місце славиться не лише своєю історією та релігійною значущістю, але й приголомшливими видами.

Гора Олімп – найвища гора Греції (2917 м) та одне з найбільш легендарних місць країни, Олімп відомий як "дім богів" у давньогрецькій міфології. Вважається, що тут мешкали наймогутніші грецькі боги, на чолі з Зевсом. Сьогодні Олімп приваблює туристів своєю багатю флорою, фауною, а також різноманітними маршрутами для пішохідних походів, серед яких найпопулярніший – сходження на вершину Мітікас. Гора також є частиною національного парку, створеного для захисту її унікальної природи.

Самарійська ущелина - Ущелина Самарія на острові Крит – одна з найдовших ущелин у Європі (близько 16 км). Вона розташована в національному парку Самарія і славиться своїми вражаючими скелями, вузькими проходами та унікальною флорою і фауною, включаючи критських козлів кри-кри. Щороку тисячі туристів приїжджають, щоб пройти цей мальовничий маршрут, який веде до Лівійського моря. Ущелина особливо вражає своїм "Залізним Воротом" – ділянкою шириною всього 4 метри між двома високими стінами.

Озеро Пластира – це штучне озеро в гірському регіоні Кардіци, яке місцеві часто називають "Маленькою Швейцарією" Греції. Озеро оточене горами, зеленими лісами та мальовничими селами. Це ідеальне місце для відпочинку на природі, де можна насолоджуватись водними видами спорту, пішими походами та велоспортом. Оскільки озеро створене штучно, воно має добре розвинену туристичну інфраструктуру, при цьому зберігаючи природну красу регіону.

Національний морський парк Закінфу – на острові Закінф розташований унікальний морський парк, відомий як місце проживання середземноморських

морських черепах каретта-каретта. Тут діють строгі природоохоронні правила для захисту цих рідкісних тварин, а також екологічна освіта для туристів. Чиста блакитна вода та мальовничі бухти, як-от Наватгіо-Бей (затока Навайо з білим піском і величезними скелями), роблять цей парк ідеальним місцем для дайвінгу та снорклінгу.

Калідік – півострів Халкідіки з його трьома "пальцями" – Кассандра, Сітонія і Афон – пропонує різні види відпочинку. Кассандра відома своїми пляжами та курортами, Сітонія – ідеальна для любителів дикої природи, гір та лісів, а Афон славиться як священна гора з православними монастирями, вхід до яких дозволено лише чоловікам. Це місце ідеально підходить для пляжного відпочинку, морських розваг та культурного туризму.

Озеро Вулісмені на Криті – розташоване в місті Айос Ніколаос, озеро Вулісмені має круглу форму та мальовничий вигляд, оточений крутими скелями та будинками. За легендою, в цьому озері купалась богиня Афіна. Сьогодні озеро є популярним місцем для прогулянок, оточене ресторанами та кафе, а його дно навіть було досліджено аквалангістами через цікавість до його геологічних особливостей.

Каньйон Вікос – цей каньйон в регіоні Епір, відомий як один з найглибших каньйонів у світі за співвідношенням глибини до ширини. Оточений незайманою природою, Вікос є частиною національного парку, де можна зустріти рідкісні види рослин та тварин. Тут проходять пішохідні маршрути, які відкривають краєвиди на мальовничі ущелини, печери та гірські річки. Це місце ідеально підходить для любителів пригодницького туризму.

Пелопоннеський півострів – пропонує величезне різноманіття природних красот: від гірських масивів Тайгет, Меналон та Партеніон до прекрасних пляжів Навайну і Мессінії. Цей регіон ідеально підходить для дослідження стародавніх руїн, як-от Олімпія, Мікени та Спарта, поєднуючи культурний туризм із природним.

Ці пам'ятки Греції пропонують неповторні враження від природної краси та історичної атмосфери – від містичних гірських вершин до теплих морських узбережь, що дарують відчуття справжньої античної країни з її унікальною культурою та природними багатствами.

2.1.2 Історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси Греції

Греція багата на історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси, що приваблюють мільйони туристів з усього світу. Історична спадщина країни, її антична архітектура, міфологія, релігійні пам'ятки та культурні традиції перетворюють Грецію на одну з найбільш привабливих туристичних країн. Нижче, наведемо найвідоміші історичні пам'ятки Греції [11].

Античні археологічні пам'ятки

Афінський акрополь – центральна укріплена частина стародавніх Афін розташована на пагорбі заввишки понад 150 метрів над рівнем моря. Саме тут зародилася не тільки столиця Греції, але й основи сучасної Західної цивілізації, до якої належить і Україна. Архітектурний комплекс Акрополя складається з будівель різних епох – давньогрецької, римської та візантійської. Найвідомішою спорудою є храм Парфенон, зображення якого стало емблемою ЮНЕСКО. Біля підніжжя пагорба, що нині є музеєм під відкритим небом, розташований найдавніший театр світу, побудований ще в VI столітті до нашої ери.

Дельфи відомі як місце, де знаходився легендарний Оракул, священний для всіх давніх греків. Храм Аполлона в Дельфах був місцем паломництва та важливим релігійним центром. Сьогодні тут можна побачити залишки храмів, театр та стадіон, а також відвідати археологічний музей з численними артефактами.

Кносський палац на Криті – центр мінойської цивілізації, відомий завдяки міфу про Лабіринт і Мінотавра. Кносський палац був не лише резиденцією мінойських царів, а й важливим адміністративним центром. Відновлений

частково археологом Артуром Евансом, палац приваблює туристів своїми яскравими фресками та унікальною архітектурою.

Міста-музеї та середньовічні пам'ятки

Середньовічне місто *Родос* відоме своїм Старим містом, є однією з найбільш добре збережених середньовічних фортець у Європі. Зведене лицарями ордену Святого Іоанна, це місто-музей поєднує в собі готичну архітектуру з місцевими традиціями, пропонуючи туристам унікальний досвід середньовічного життя.

Місто Містра (поблизу Спарти) – це візантійське місто з численними монастирями, храмами та фортецями. Вважається одним із головних центрів Візантії, де збереглися добре збережені храми з фресками та монастирі. Це місце є важливим об'єктом культурної спадщини і входить до списку ЮНЕСКО.

Місто-фортеця *Монемвасія* збудоване на скелі, також відоме як "грецький Гібралтар". Тут знаходяться стародавні церкви, руїни фортець та традиційні кам'яні будинки. Атмосфера середньовіччя та захоплюючі краєвиди моря роблять Монемвасію улюбленим місцем серед туристів.

Релігійні пам'ятки та святі місця

Священна гора Афон – це центр православного чернецтва з численними монастирями. Це місце суворого чернечого уставу, доступ до якого мають лише чоловіки, і лише за спеціальним дозволом. Афон є важливим релігійним центром для православних, де старовинні монастирі зберігають унікальні ікони, рукописи та інші релігійні артефакти.

Метеора. Унікальні монастирі Метеори, розташовані на вершинах скель, є одним з найбільших осередків православ'я та ЮНЕСКО. Монастирі, що наче підвішені в повітрі, були зведені для того, щоб захистити ченців від нападів. Сьогодні це місце привертає паломників і туристів своєю духовністю та мальовничими пейзажами.

Візантійські церкви Салонік. Місто Салоніки відоме своїми численними візантійськими церквами, зокрема церквою Святої Софії та церквою Святого Димитрія, покровителя міста. Ці церкви є об'єктами ЮНЕСКО та містять прекрасні мозаїки та фрески, що зберігають візантійську спадщину.

Музеї та археологічні центри

Національний археологічний музей в Афінах. Один з найважливіших музеїв світу, що зберігає унікальні артефакти античної Греції – від золотих прикрас Мікен до статуй епохи класики. Це місце є обов'язковим для відвідування всіх, хто хоче зрозуміти культуру і мистецтво давньої Греції.

Музей Акрополя. Цей сучасний музей біля підніжжя Афінського Акрополя зберігає експонати з античних споруд Акрополя, включаючи статуї, фрагменти фризів та інші артефакти. Музей є архітектурним шедевром та дозволяє гостям поринути в атмосферу античної Греції.

Археологічний музей Іракліону. Розташований на Криті, цей музей є скарбницею мінойської цивілізації. Тут можна побачити такі експонати, як фрески з Кносса, унікальні ювелірні вироби та культові предмети, що відображають релігійні традиції мінойців.

Традиційні поселення та архітектурні стилі

Острівні поселення Кікладських островів. Острови Санторіні, Міконос, Парос та Наксос відомі своїми білими будинками з блакитними куполами та вузькими вуличками, що ідеально передають атмосферу традиційної грецької архітектури. Це унікальний приклад адаптації архітектури до природного середовища.

Селище Мецово є традиційним гірським поселенням, яке зберегло свій історичний вигляд. Відоме своїми дерев'яними будинками, вузькими вуличками та народними ремеслами, Мецово є популярним місцем для тих, хто хоче ознайомитись з традиційним побутом греків.

Історико-культурні ресурси Греції пропонують багатий вибір для кожного, хто цікавиться історією, культурою та природою країни.

В цілому, Греція пропонує широкий вибір розваг для туристів. Вони можуть насолоджуватися чистими пляжами на узбережжях Егейського та Іонічного морів, відвідувати знамениті пам'ятки античної архітектури, досліджувати багату історичну спадщину країни, відвідувати національні парки та отримувати задоволення від сучасних розваг і ресторанів. Греція відома своєю унікальною комбінацією історії, культури та природної краси, що робить її популярним місцем відпочинку серед туристів з усього світу.

2.2 Передумови розвитку туризму в Чорногорії

2.2.1 Природні рекреаційно-туристичні ресурси туризму в Чорногорії

Чорногорія – це унікальна країна, що пропонує всі умови для безтурботного відпочинку: величні гори, річки з кришталево чистою водою, блакитні озера, найчистіші простори Адріатичного моря та протяжні прекрасні пляжі, які регулярно приваблюють багатьох світових знаменитостей.

Розташована на південному заході Балканського півострова, межує з Хорватією на заході, Боснією і Герцеговиною на півночі, Сербією на північному сході, Косово на сході та Албанією на південному сході. Чорногорське узбережжя Адріатичного моря, довжина якого становить близько 293 км, є основним фактором, що сприяє розвитку туристичної інфраструктури, зокрема пляжного і морського туризму. Це узбережжя характеризується наявністю численних бухт, островів та піщаних пляжів, які приваблюють туристів з усього світу [12].

Подгориця, столиця Чорногорії, розташована в центрі країни й слугує адміністративним і культурним центром. Місто відзначається своєю багатою

історією, яка налічує тисячі років. Четинє, розташоване на заході, є важливим історичним центром, що зберігає культурну спадщину країни.

Рельєф Чорногорії надзвичайно різноманітний, що включає три основні географічні зони:

Гірська зона. Північ та північний схід країни складаються з високих гірських масивів, таких як Дурмітор, Комови та Проклетіє. Висота гір досягає 2523 метрів над рівнем моря, що робить їх ідеальними для альпінізму, трекінгу та зимових видів спорту. Наприклад, Дурмітор славиться своїми льодовиковими озерами, такими як Чорне озеро, яке має глибину до 25 метрів.

Карстове плато. Ця зона характеризується вапняковими плато та величезними карстовими утвореннями, такими як печери, каньйони та ущелини. Наприклад, каньйон річки Тара, який є частиною Світової спадщини ЮНЕСКО, має глибину до 1300 метрів і є одним з найбільших каньйонів у Європі.

Узбережжя Адриатичного моря відзначається білими піщаними пляжами, численними затоками і природними резервуарами, що робить його популярним місцем для пляжного туризму [12].

Клімат Чорногорії демонструє значну різноманітність, що обумовлено її географічним розташуванням та рельєфом. Узбережжя Адриатичного моря характеризується середземноморським кліматом, де м'які зими та жаркі, сухі літа сприяють розвитку пляжного відпочинку. Середньорічна температура в узбережних районах коливається від +10°C взимку до +30°C влітку.

Внутрішні регіони країни мають континентальний клімат. На високогірних територіях зими суворі, з рясними снігопадами, температура може досягати -10°C. Такі умови сприяють розвитку зимового туризму, включаючи лижний спорт і альпінізм. Ця різноманітність кліматичних умов дозволяє Чорногорії пропонувати туристам широкий спектр відпочинку протягом року [13].

Чорногорія має значний туристичний потенціал завдяки своєму унікальному **природному середовищу**. Країна славиться національними парками, чистими озерами, річками, морським узбережжям і величними гірськими масивами. Серед найбільш відомих природних пам'яток можна виділити [14]:

Національний парк Дурмітор заснований у 1952 році, займає площу 39 000 гектарів і є об'єктом Світової спадщини ЮНЕСКО. Парк вражає своєю біорізноманітністю, включаючи рідкісні види рослин і тварин, багато з яких занесені до Червоної книги. Чорне озеро, яке розташоване на території парку, є льодовиковим, що славиться своєю чистотою та мальовничими краєвидами.

Каньйон річки Тара, довжина якого становить 82 км, є одним із найглибших каньйонів у світі. Цей природний об'єкт характеризується вражаючими скельними утвореннями та кришталево чистою водою річки. Каньйон став популярним місцем для рафтингу, зокрема для туристів, які шукають активний відпочинок на природі.

Бококоторська затока, що вважається одним із найкрасивіших фіордів у світі, є важливим туристичним напрямком. Міста Котор, Пераст і Герцег-Нові мають історичну значущість, зберігаючи архітектурні пам'ятки різних епох, включаючи венеційські фортеці та барокові церкви. У 1979 році затока була включена до списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

Скадарське озеро, яке є найбільшим озером на Балканах, охоплює площу 530 квадратних кілометрів. Озеро славиться багатю фауною, включаючи більше ніж 270 видів птахів, серед яких — рідкісні лебеді-шипуні та чорні лелеки. Озеро також є важливим місцем для еко-туризму, надаючи можливість для спостереження за птахами, риболовлі та водних видів спорту.

Ловчен, розташований на однойменному гірському масиві, є не лише природною пам'яткою, але й історичним символом Чорногорії. На вершині Ловчену стоїть мавзолей Петра II Петровича Негоша, який вважається видатним

діячем чорногорської історії. Це місце стало важливим центром паломництва та культурних заходів.

Печера Ліпа, одна з найбільших карстових печер у Чорногорії, знаходиться поблизу Цетинє. Її загальна довжина перевищує 2 км, і вона має безліч підземних залів і сталактитів, що вражають своєю красою. Печера стала популярним туристичним об'єктом, приваблюючи відвідувачів, які прагнуть дослідити її унікальні природні формації.

Чорногорія, завдяки своїм природним ресурсам, має всі передумови для розвитку різних видів туризму. Узбережжя Адріатичного моря пропонує можливості для пляжного відпочинку, в той час як гірські масиви та карстові утворення приваблюють любителів активного відпочинку. Численні природні пам'ятки, національні парки та мальовничі ландшафти роблять Чорногорію унікальною туристичною дестинацією. Країна активно розвиває свою туристичну інфраструктуру, прагнучи зберегти природну красу і культурну спадщину для майбутніх поколінь.

2.1.2 Історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси Чорногорії

Чорногорія, країна з багатою історією та культурною спадщиною, є важливим туристичним напрямком, який приваблює відвідувачів своїми історичними пам'ятками, архітектурними ансамблями та культурними традиціями. Завдяки своєму географічному розташуванню на перехресті цивілізацій, Чорногорія зберігає різноманітні культурні впливи, що знайшли відображення в її архітектурі, мистецтві та традиціях. Основні історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси Чорногорії включають [15]:

Археологічні пам'ятки

Чорногорія багата на археологічні знахідки, які свідчать про її давню історію. Важливими археологічними об'єктами є:

Стара Бар – руїни давнього міста, яке колись було важливим торговим портом.

Римські терми в Тіваті – залишки стародавніх терм, які свідчать про римське присутність на цих землях.

Археологічні розкопки у Михайлівці – знахідки, що датуються бронзовою та залізною добою.

Стародавні міста

Котор, розташований на березі Бококоторської затоки, є одним із найстаріших міст Чорногорії. Місто зберегло свою середньовічну архітектуру, з вузькими вуличками, кам'яними будинками та численними церквами. У 1979 році старе місто Котор було включено до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Основними архітектурними пам'ятками є Которська фортеця, собор Святого Трифона та численні палаци, які свідчать про багатий історичний спадок.

Будва відома своєю старою частиною, яка є популярним туристичним центром. Це місто славиться своєю архітектурною спадщиною, зокрема, стінами старого міста, церквою Святого Іоанна та святим Трифоном. Будва також має розвинену туристичну інфраструктуру, численні пляжі та розваги, що робить її ідеальним місцем для відпочинку.

Цетинє, колишня столиця Чорногорії, має великий історичний і культурний значення. Місто славиться численними музеями, такими як Національний музей Чорногорії, та історичними пам'ятками, серед яких особняк короля Ніколи та церква Святого Петра.

Культурні традиції

Чорногорія багата на культурні традиції, які зберігаються з покоління в покоління. Місцеві звичаї, святкування та фольклор відображають багатий культурний спадок. Наприклад, у багатьох селах проводяться фестивалі, присвячені традиційній музиці та танцям, а також гастрономії.

Музеї та галереї

Чорногорія має чимало музеїв та галерей, які представляють її історію, мистецтво та культуру. Основні з них [16]:

Національний музей Чорногорії (Цетинє) – велику частину експозиції складають археологічні артефакти, середньовічні манускрипти та художні твори.

Музей сучасного мистецтва (Подгориця) – тут представлені роботи відомих чорногорських та міжнародних художників.

Музей Котора містить численні експонати, пов'язані з історією та культурою Котора.

Релігійні пам'ятки

Чорногорія має багато церков і монастирів, які свідчать про релігійні традиції країни. Важливими пам'ятками є *монастир Острог* – один із найвідоміших православних монастирів, розташований у скелі, притягує паломників з усього світу, *церква Святого Георгія у Перасті* – пам'ятка архітектури, розташована на маленькому острові.

Фестивалі та культурні події

В Чорногорії проводять різноманітні культурні заходи та фестивалі, які сприяють розвитку туризму. Серед них [16]:

Которарський карнавал – щорічний фестиваль, що проходить у Которі, пропонує різноманітні культурні програми, театралізовані вистави та музичні виступи.

Фестиваль класичної музики в Будві – привертає увагу шанувальників музики з усього світу.

Міжнародний фестиваль фольклору в Цетинє – демонструє традиційні танці та музику різних народів.

Історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси Чорногорії є невід'ємною частиною її туристичної інфраструктури. Завдяки багатій історії, архітектурній спадщині та культурним традиціям, Чорногорія має великий

потенціал для розвитку туризму. Туристи можуть насолодитися не лише природною красою країни, але й її культурною спадщиною, що робить відвідування цієї країни незабутнім досвідом.

Висновок до розділу 2

У розділі 2 було проаналізовано основні передумови розвитку туризму в Греції та Чорногорії, двох країнах, що мають значний туристичний потенціал завдяки своїм природним, історико-культурним та соціально-економічним ресурсам.

Греція, з її багатою історією та культурною спадщиною, являє собою одну з найпопулярніших туристичних дестинацій у світі. Різноманіття природних ландшафтів, включаючи безкраї пляжі, гірські райони та мальовничі острови, створює унікальні можливості для розвитку різних видів туризму, таких як пляжний, культурний та екологічний. Історичні пам'ятки, такі як акрополі, стародавні руїни та музеї, приваблюють мільйони туристів, які прагнуть доторкнутися до величі давньої цивілізації.

Чорногорія, хоча й є менш відомою туристичною дестинацією, також має значний потенціал для розвитку туризму. Її унікальне географічне положення на узбережжі Адриатичного моря, разом з гірськими масивами та природними пам'ятками, такими як національні парки та каньйони, сприяє різноманітності туристичних пропозицій. Чистота природи, різноманітність клімату та культурна спадщина, включаючи стародавні міста та традиції, надають туристам можливість насолодитися як активним, так і культурним відпочинком.

Таким чином, обидві країни мають свої унікальні характеристики та переваги, які сприяють розвитку туризму. Греція зосереджена на збереженні та популяризації своєї давньої історії та культурних традицій, тоді як Чорногорія активно розвиває інфраструктуру, щоб забезпечити туристів сучасними послугами, при цьому зберігаючи природні ресурси. Обидві країни демонструють прагнення до сталого розвитку туризму, що є важливим аспектом

у забезпеченні економічного зростання та збереженні культурної і природної спадщини для майбутніх поколінь.

З огляду на це, можна стверджувати, що і Греція, і Чорногорія готові продовжувати розвивати свої туристичні ресурси, забезпечуючи різноманітні можливості для туристів, які прагнуть дослідити їхню багатогранність, природну красу та культурну спадщину.

РОЗДІЛ III. ХАРАКТЕРИСТИКА НАЙПОПУЛЯРНІШИХ КУРОРТІВ ГРЕЦІЇ ТА ЧОРНОГОРІЇ

3.1 Курорти Греції

Завдяки багатій історії та природним ресурсам, Греція стала одним із найпопулярніших туристичних напрямків у світі. Туристи з різних куточків планети постійно повертаються до грецьких курортів, де знаходять привітність місцевих жителів і можливість зануритися в унікальну культуру.

Основна частина туристичної інфраструктури зосереджена на узбережжі Егейського та Іонічного морів, які славляться своїми мальовничими пляжами і бурхливим нічним життям. Такі популярні напрямки, як Санторіні, Міконос, Родос і Крит, приваблюють відпочивальників завдяки своїм розкішним готелям, ресторанам з традиційною кухнею та можливостями для активного відпочинку.

Егейське море, яке омиває грецькі острови, є не лише прекрасним місцем для купання, а й славиться історичними пам'ятками. Від руїн стародавніх міст, таких як Дельфи та Олімпія, до величних храмів, Греція пропонує безліч можливостей для ознайомлення з її культурною спадщиною. Тут туристи можуть насолоджуватися не лише красою природи, а й дізнаватися більше про історію та традиції цієї країни.

Іонічне узбережжя, відомий своїми зеленими горами і кришталево чистими водами, також приваблює багато туристів. Пляжі з білим піском, маленькі бухти та традиційні рибальські села створюють атмосферу спокою і релаксації. Греція, з її чудовими пейзажами та розвиненою туристичною інфраструктурою, після Афін є другим найпопулярнішим місцем для відпочинку.

Вибір місця для відпочинку може бути непростим, адже кожен регіон має свої унікальні особливості. Різноманіття варіантів величезне: від історичних екскурсій до пляжного релаксу. Незалежно від того, чи обере турист популярні

курорти, чи невеличкі затишні острови, відпочинок у Греції гарантує незабутні враження та справжнє задоволення від сонця, моря і культури. Легко зрозуміти, чому Греція привертає так багато туристів, адже вона пропонує безліч можливостей для дослідження, відпочинку та насолоди красою цього чудового куточка світу.

У 2020 році через пандемію Covid-19 туристичний сектор Греції зазнав значних втрат: багато готелів закрилися, а якість обслуговування погіршилася. Однак, аналізуючи статистику 2021 року, можна помітити, що кількість українських туристів у Греції істотно зросла порівняно з попереднім роком. Близько 650 тисяч українців вибрали цю країну для відпочинку в літній сезон. Найбільша частка туристів традиційно відвідує регіон Егейського моря, де зосереджено близько 50% усіх відвідувачів. Саме тому цей район вважається найбільш розвиненим туристичним напрямком Греції, пропонуючи розвинену інфраструктуру: пляжі, готелі, розважальні заклади, ресторани та інше. Регіон Іонічного моря приймає приблизно 20% всіх туристів, які відвідали Грецію, тоді як на Пелопоннес припадає 6%. Туристичні райони материкової Греції, такі як Атика та центральна частина, складають близько 15% і 9% відповідно [17].

У 2022 році ситуація змінилася кардинально. Це пов'язано з війною в Україні, що вплинуло на туристичний ринок. Ціни зросли, а попит зменшився. Значну роль у цьому процесі зіграло обмежене авіасполучення. Українці мали можливість подорожувати лише з Кишинєва, що ускладнювало поїздки. Основними курортами, доступними для українських туристів, стали грецькі курорти. Приблизно 70% українських туристів обрали відпочинок на островах Егейського моря, таких як Крит і Родос. Ще 15% відвідали Іонічне море, зокрема популярні напрямки, як Закінф і Кефалонія. Лише 5% туристів вирушили на материкову частину Греції, зокрема в Афіни. Водночас, 10% українців подорожували до регіону Середземного моря, обираючи напрямки, доступні через наземний транспорт або окремі авіарейси.

Саме цій країні наші туристи надають перевагу в літній сезон після Туреччини та Єгипту. У 2021 році найпопулярнішими курортами серед клієнтів туристичної агенції «КотоТур» були:

- острів Крит та Родос
- пів острів Халкідіки;
- Родос та Санторіні.
- Афіни

Розглянемо статистику продажів на прикладі одного менеджера туристичної агенції «КотоТур». Загальна кількість заброньованих заявок до Греції з травня по вересень в 2021 році становила **87**. На рис. 3.1 можна подивитись, які саме курорти обирали для себе туристи.

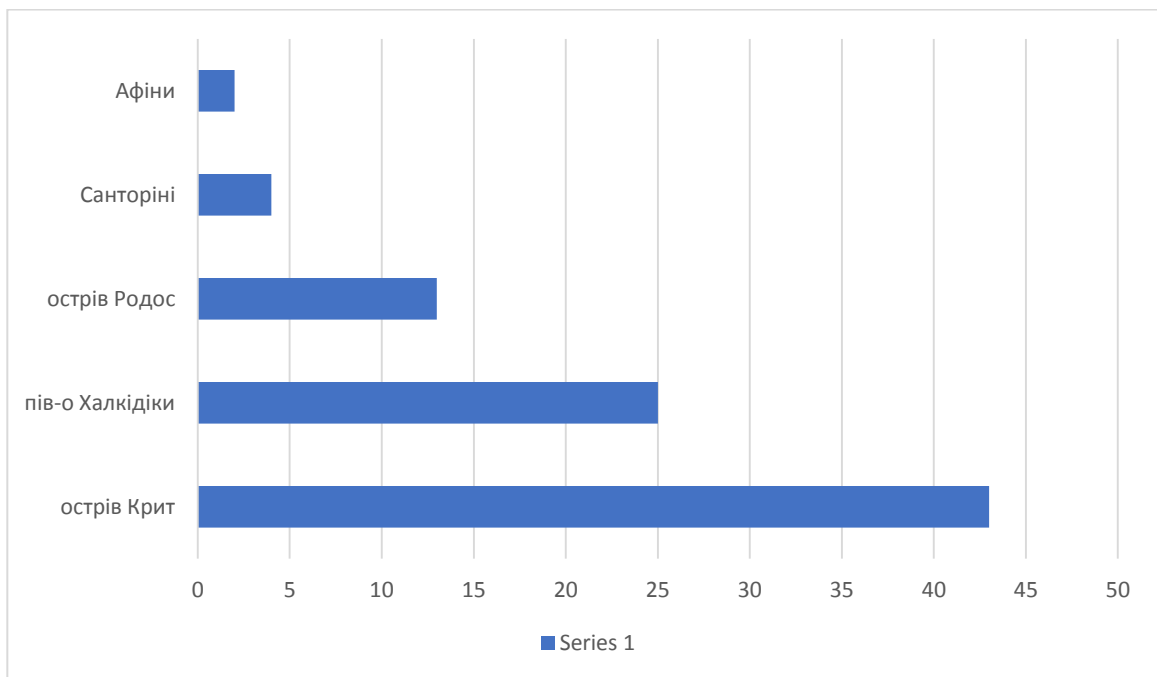

Рис. 3.1 Кількість проданих турів одного менеджера , які обрала у 2021 році Грецію

Аналізуючи дані рис. 3.1, можна впевнено сказати, що у 2021 році більшість туристів обирали для відпочинку острів Крит, що пояснюється такими факторами: на цьому курорті досить багато недорогих готелів і апартаментів на

будь-який смак, легко поєднується пляжний відпочинок і цікаві екскурсії, міські прогулянки. На острові Крит кілька курортних зон зі своїми пляжами і готелями. Готельні комплекси в Греції знаходяться як у самому місті, так і на узбережжі. Готелі на острові Крит приваблюють туристів різноманітністю – це може бути і компактна будівля в межах міста, бутик-готель в історичній частині старого міста, або великий пляжний курорт на першій лінії. Також, наші туристи, які проживають в Чернівцях та області надавали перевагу пів острова Халкідіки, так як це материкова частина і сюди з легкістю можна доїхати на машині.

Тепер розглянемо статистику 2022 року (див. рис. 3.2) та порівняємо її з 2021 роком.

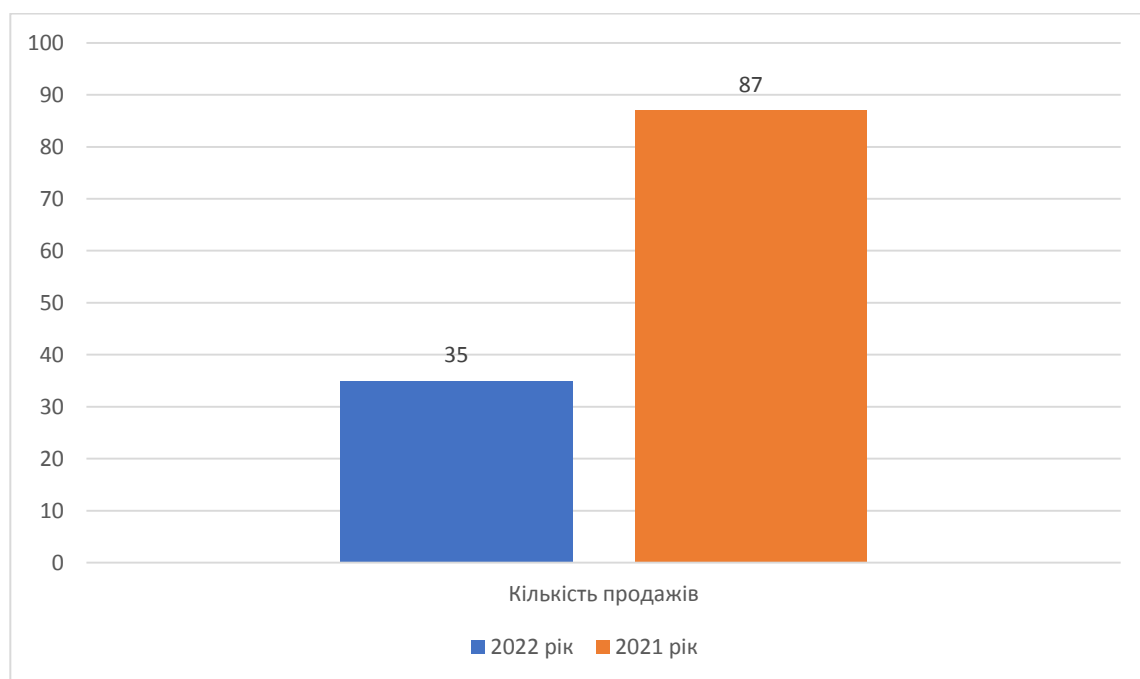

Рис. 3.2. Статистика продажів менеджером туристичної агенції "КотоТур" відпочинку на Грецьких курортах за 2021 та 2022 рік

Візьмемо до прикладу того самого менеджера туристичної агенції «КотоТур». За сезон 2022 з травня по вересень, менеджер забронював **35 турів** до Греції. Аналізуючи дані рис. 3.2., можна чітко побачити, що заброньованих

турів до Греції було удвічі менше, порівняно з 2021 роком. Це пов'язано, в першу чергу, зі зростанням ціни на путівки до цієї країни. Через війну, багато туристів не змогли собі дозволити подорож, вони обирали дешевший варіант, або взагалі нікуди не їхали.

Нижче, на рис. 3.3 можна подивитись, які саме курорти були найбільш продаваними.

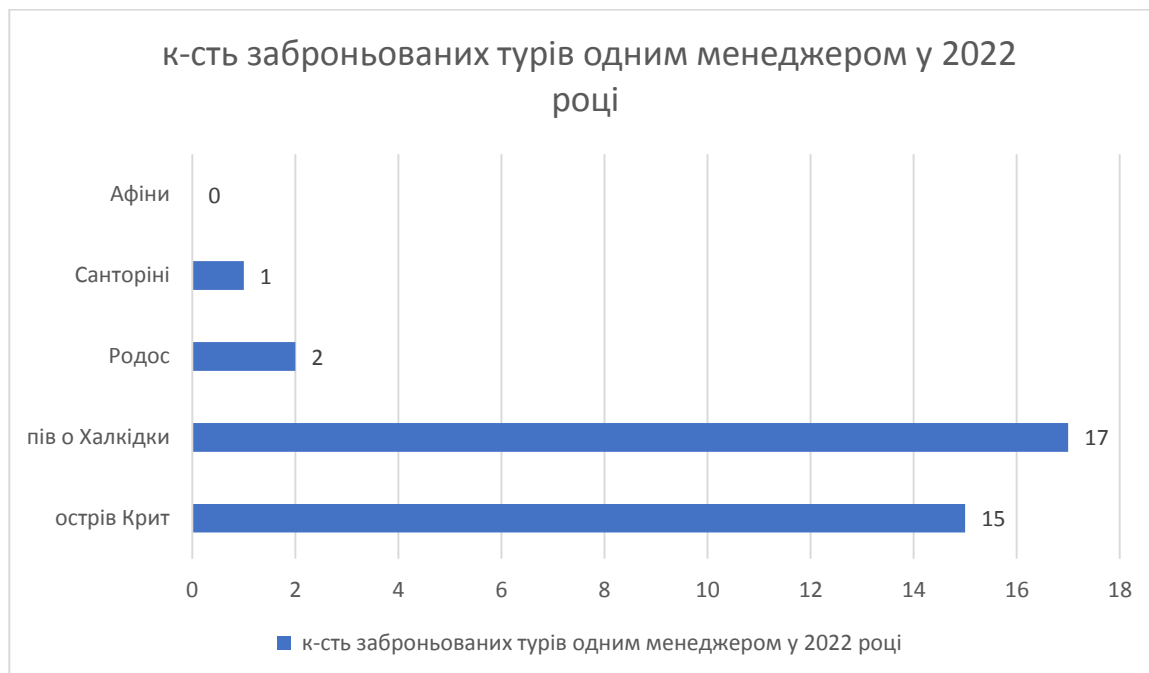

Рис. 3.3 *Кількість проданих турів одного менеджера, які обрали у 2022 році Грецію*

Найпопулярнішими курортами виявилися о. Крит та пів-в Халкідіки. Саме тут можна знайти готель на будь-який смак. Вибір різноманітний, можна запропонувати хороший варіант за доступною ціною. І основний момент, тут є готелі, які не приймають росіян, що для наших туристів тепер є одним із найголовніших пунктів при виборі готелю.

Тепер розглянемо статистику 2023 року та порівняємо її з 2021 та 2022 роками.

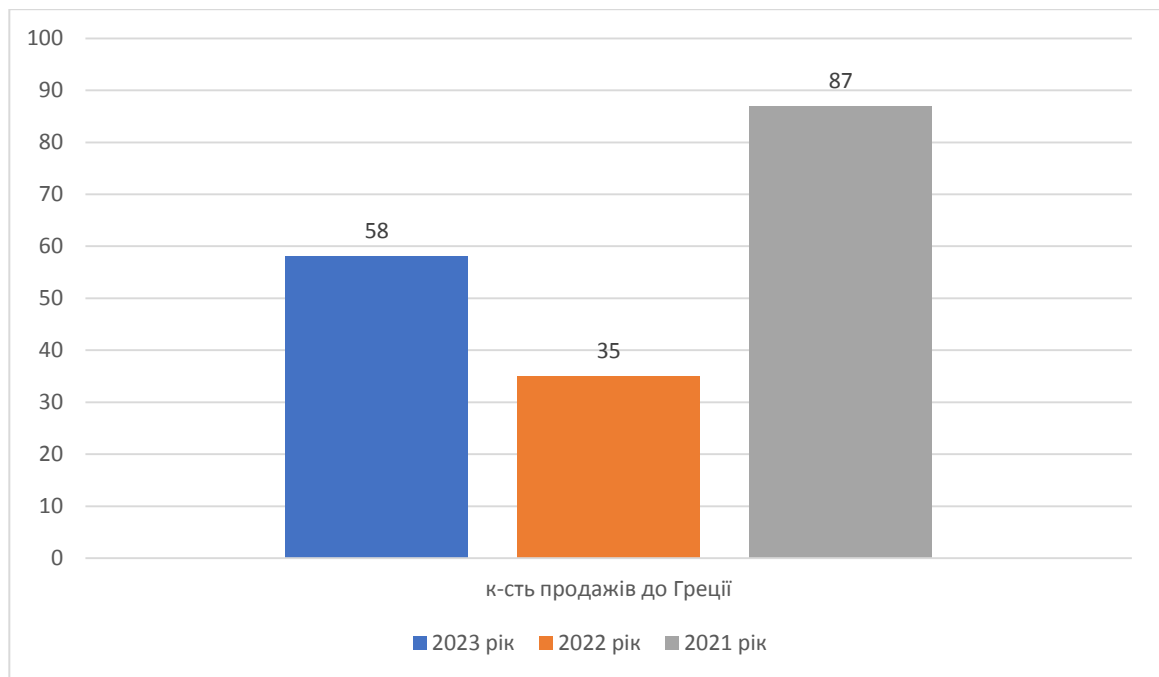

Рис. 3.4. Статистика продажів менеджером туристичної агенції "КотоТур" відпочинку на Грецьких курортах за 2021 2022 та 2023 роки.

Можна побачити, що ситуація з продажами до Греції у 2023 році покращилась, порівняно з 2022 роком, проте 2021 рік був лідером за заброньованими заявками. У 2023 році з'явилися нові чартерні рейси до Греції, багато туристів хотіли саме на європейський відпочинок, також були бронювання з вильотом по всьому світу.

Нижче, на рис. 3.5 можна подивитись, які саме курорти були найпопулярнішими за продажами.

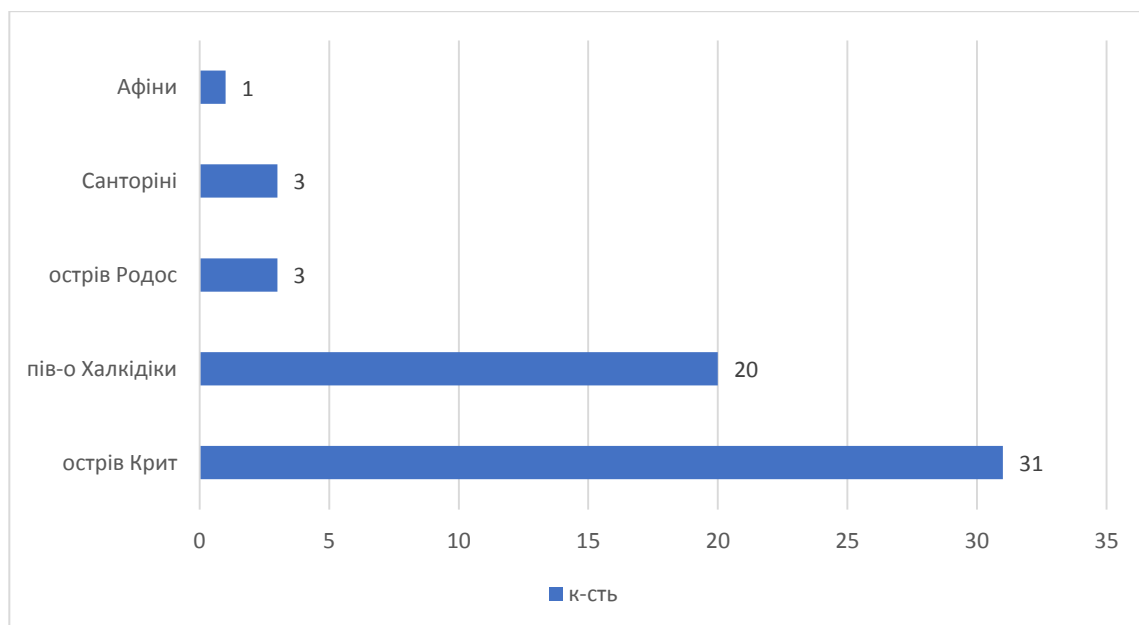

Рис. 3.5 Кількість проданих турів одного менеджера, які обрали у 2023 р. Грецію.

Тепер, розглянемо статистику за 2024 рік та порівняємо її з попередніми роками (див. рис. 3.6.).

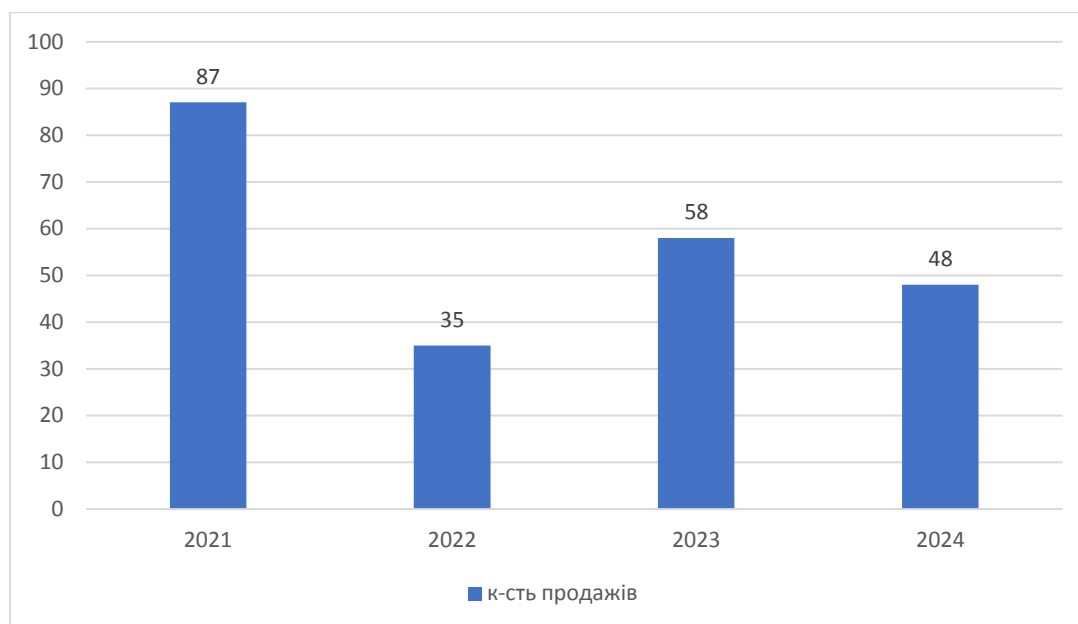

Рис. 3.6 Кількість проданих турів одного менеджера, які обрали у 2024 р. Грецію

Як бачимо, у 2024 році Греція теж була популярною серед туристів туристичної агенції «КотоТур», проте, порівняно із попереднім 2023 роком, було

продано на 17% менше турів (48), а найпопулярнішим курортом залишається острів Крит, також з Румунії були запущені чартерні рейси до острова Родос.

Розглянемо кожен курорт окремо та подивимось їхні особливості. Нижче

можна ознайомитись з картою Греції, де детально позначений кожен регіон.

Рис. 3.7 Картосхема курортів Греції [20]

Греція славиться своїми курортами. Обираючи відпочинок саме тут, турист може не лише насолодитися прозорими водами Егейського моря, а й відвідати визначні пам'ятки та помилуватися чарівною природою.

Перший, найпопулярніший курорт серед наших туристів – **це острів Крит**, що ідеально підходить для будь-якого типу відпочинку: від сімейного з дітьми до молодіжного, з нічними розвагами та дискотеками. Тут виділяють чотири основні курортні райони: Ретімно, Іракліон, Ханья і Лассіті. Кожен із них пропонує першокласні готелі, ненав'язливий, але уважний сервіс та захопливі екскурсії. Поринути у вражаючий підводний світ можна завдяки заняттям дайвінгом — чимало готелів надають все необхідне обладнання для охочих спробувати себе у цьому захопленні. З готелями, які я рекомендую на острові Крит можна ознайомитись в додатку (**див. додаток А**).

Родос – популярний серед туристів острів Греції, і водночас один із найбільш відвідуваних. Клімат острова особливо сприятливий: під час сезону погода зазвичай м'яка та безхмарна. Північне узбережжя Родосу відоме своїми чудовими туристичними курортами, тоді як на півдні атмосфера спокійніша, а ритм життя розміреніший. Більшість пляжів тут не піщані, а вкриті чистою галькою. Обслуговуючий персонал на Родосі говорить не лише англійською, а й німецькою, російською та навіть шведською. Найбільш активним курортом вважається Фаліракі, де зосереджені популярні нічні клуби, численні ресторани та чудовий аквапарк.

Халкідіки – це півострів і справжня перлина грецького узбережжя. Тут поєднуються розкішні готелі, мальовнича природа, чудові пляжі та визначні пам'ятки, включно зі святинями, популярними серед туристів.

За формою півострів нагадує «тризуб» і складається з трьох частин, кожна з яких пропонує унікальні можливості для відпочинку:

Західний півострів, Кассандра – найбільш популярний серед туристів, з густою мережею доріг, курортних селищ і готелів. Пляжі тут різноманітні: є як піщані, так і з галькою. У високий сезон Кассандра переповнена як місцевими, так і іноземними відпочивальниками.

Середній півострів, Сітонія – менш насичений житлом, з мальовничими гірськими ландшафтами та чудовими пляжами. Тут достатньо готелів і кемпінгів, проте нічне життя більш спокійне, ніж на Кассандрі, що робить Сітонію ідеальним для тихого відпочинку.

Афон – третій «палець» півострова Халкідіки, що вирізняється величною горою заввишки 2000 метрів над рівнем моря. Цей мальовничий край, розташований на крайньому сході півострова, вважається найкрасивішим із трьох частин Халкідіки. У грецькій мові Афон називають Айон Орос, що означає «Свята Гора», і тут живуть виключно монахи. Щороку монастирі Афону

приваблюють все більше паломників, однак доступ сюди дозволений лише чоловікам, які отримали спеціальний дозвіл. Усім іншим, хто бажає помилуватися цими священними місцями, доступна морська прогулянка вздовж затоки, яка омиває неприступні скелі Святої Гори. Поблизу меж монашої держави розташоване місто Урануполіс, назва якого з грецької перекладається як «Небесне місто».

Санторіні – це знаменитий грецький острів в Егейському морі, відомий своїми чарівними пейзажами, білими будиночками з блакитними куполами та захопливими заходами сонця. Острів є частиною архіпелагу Кіклади й утворений на місці давнього вулкану, що створило унікальну геологічну структуру з мальовничою кальдерою — затокою, оточеною крутими скелями.

Афіни – одне з найстаріших міст на планеті. Цей факт сам по собі є достатньою причиною, щоб хоча б раз у житті відвідати столицю Греції. Це місце, де народилися Сократ і Платон, і де зосереджено безліч безцінних античних пам'яток, багато з яких включено до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Афіни – надзвичайно різноманітне місто, в якому туристи будь-якого віку знайдуть для себе заняття до душі, незалежно від своїх цілей: пізнавальний, розважальний, шопінговий відпочинок або просто пляжний вікенд.

3.2 Курорти Чорногорії та їх характеристика

Чорногорія пропонує туристам набагато більше, ніж просто відпочинок на пляжах Адріатичного моря. Ця країна відзначається унікальним поєднанням природної краси, багатой історії та культури, що робить її привабливим напрямком для мандрівників. Багато курортів, таких як Будва та Котор, пропонують можливість поєднати пляжний відпочинок з культурними екскурсіями, такими як відвідання старовинних міст з їхніми вузькими вуличками та архітектурними пам'ятками.

Курортні міста Чорногорії оточені мальовничими горами та національними парками, тому, якщо ви шукаєте активні види відпочинку, ви можете насолодитися пішею прогулянкою, гірськолижним спортом або водними видами спорту. Наприклад, Національний парк Дурмітор пропонує можливості для лижного спорту взимку та піших прогулянок улітку.

У зв'язку з пандемією COVID-19, в 2020 році туризм у Чорногорії зазнав значних втрат, і кількість відвідувачів різко знизилася. Багато готелів та туристичних об'єктів були закриті, а рівень обслуговування значно погіршився. Проте, у 2021 році ситуація почала покращуватися: кількість українських туристів, які відвідали Чорногорію, склала приблизно 20 тисяч осіб, що стало першим кроком до відновлення туристичного потоку після карантинних обмежень.

У літній сезон найбільшою популярністю користуються курорти Будви та Тівата. Чорногорія відома своїми красивими пляжами, кришталево чистим морем та розвиненою інфраструктурою для сімейного відпочинку. Для українських туристів це стало ідеальним місцем для відпочинку з дітьми, оскільки на курортах є всі умови для комфортного проведення часу. Особливістю курорту Будва є не лише розваги та пляжі, а й стародавнє місто з історичними пам'ятками, що приваблює туристів, які шукають культурні враження.

У 2022 році кількість українських туристів, які обрали Чорногорію, зросла до приблизно 40 тисяч осіб, а в 2023 році – до 60 тисяч, що свідчить про зростаючу популярність цього напрямку серед українців. Чорногорія продовжує приваблювати туристів завдяки своїй природній красі, багатій культурі та різноманіттю розваг [18].

Розглянемо статистику продажів до курортів Чорногорії на прикладі одного менеджера туристичної агенції «КотоТур». За літній сезон 2021 року було заброньовано **35 путівок** до Чорногорії.

На рис. 3.8 можна ознайомитись з курортами, які обирали для себе туристи у 2021 р. найбільше.

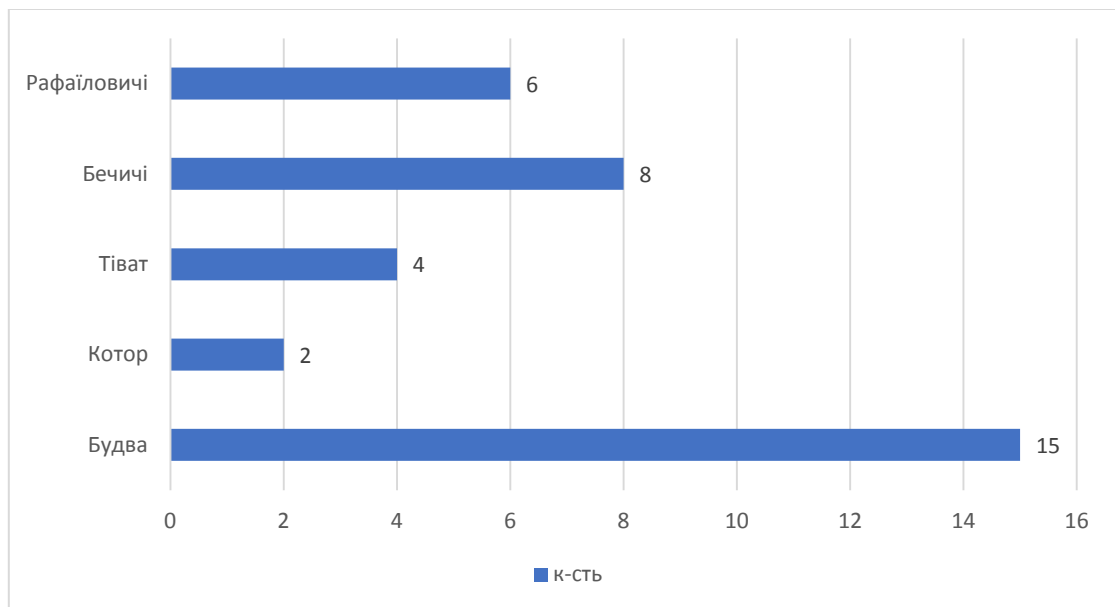

Рис. 3.8. Кількість проданих турів одного менеджера, які обрали у 2021 році Чорногорію

За графіком видно, що до Будви було продано найбільшу кількість путівок – 15. Це свідчить про хорошу популярність цього курорту серед туристів. Найменша кількість путівок (всього 2) було продано до Котора. Це може свідчити про меншу популярність цього курорту або можливі обмеження, які вплинули на продаж путівок.

Загалом, графік показує, що Будва і Бечичі є найбільш туристично привабливими місцями, оскільки було продано значну кількість путівок до цих напрямків. Котор, менш популярний серед туристів за цими даними.

Тепер розглянемо статистику 2022 та 2023 року, та порівняємо їх з 2021 роком. Так само, як ми зрівнювали статистику продажів одного менеджера ТА «КотоТур» - будемо аналізувати Чорногорію.

Нижче на рис. 3.9 можна ознайомитись з продажами у 2021, 2022 та 2023 році.

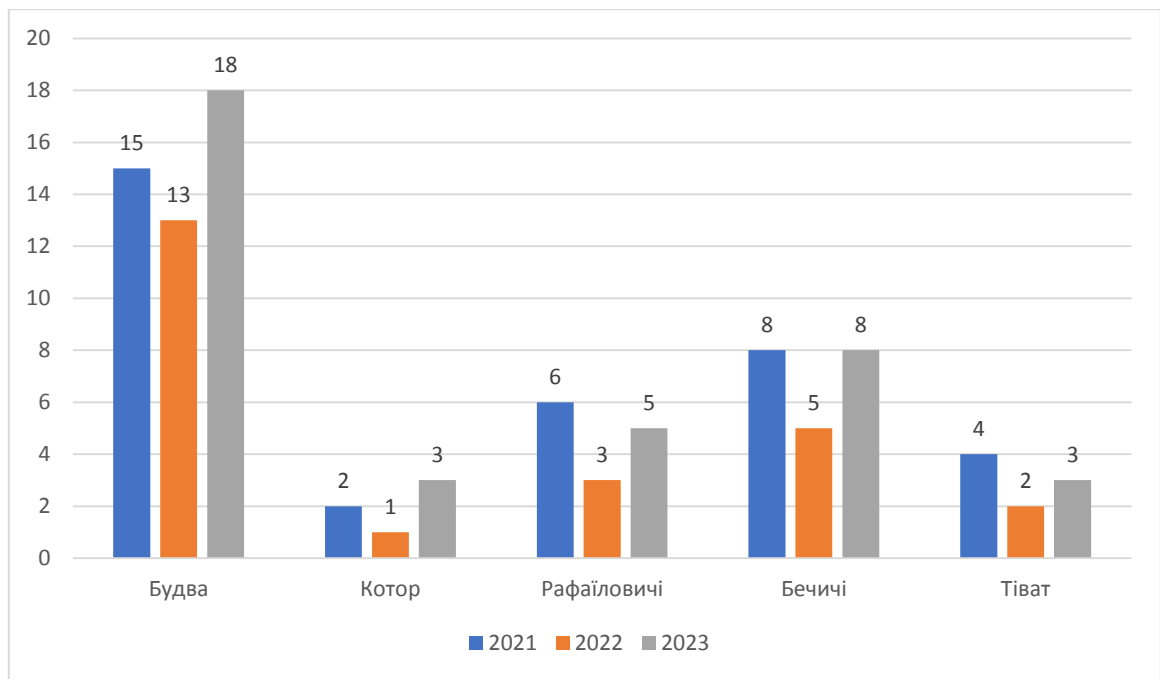

Рис. 3.9 Порівняльний графік продажів у 2021-2023 роках

Протягом 2021-2023 років курорти Чорногорії показали різну популярність серед туристів, що говорить про зміни в уподобаннях мандрівників. На основі даних, які ми зібрали, можна побачити, що курорт Будва залишався на вершині списку улюблених напрямків. У 2022 році- було заброньовано **24** путівки, у 2023 році – **37** путівки.

Розглянемо статистику за 2024 рік (див. рис. 3.10) та подивимось, скільки було заброньованих заявок до курортів Чорногорії на прикладі одного менеджера туристичної агенції «Кото тур».

Рис. 3.10. Кількість продажів у 2021-2024 роках

Проаналізувавши цей графік, можемо побачити, що у 2024 році було заброньовано найменше путівок до Чорногорії. Це пов'язано з тим, що вартість на тури була досить високою, більшість готелів вже були заброньовані і легше було підтвердити заброньований готель у Греції, аніж в Чорногорії. Тому туристи передавали, перевагу тій країні. Також доступність, до Чорногорії найлегше було добратись автобусним туром, або машиною. Авіа рейсів була недостатня кількість, і вартість порівняно з автобусом була в рази вище.

Розглянемо кожен курорт окремо, нижче на рис. 3.11 можна ознайомитись з картою Чорногорії.

Рис. 3.11. Картохема курортів Чорногорії [19]

Чорногорія є чудовим місцем для відпочинку, як з дітьми, так і з друзями, парою або навіть наодинці. Тут знайдеться все: для поціновувачів пляжного відпочинку, закоханих у гори та тих, хто хоче дізнатися більше про історію та культуру інших народів. Для туристів відкриті гірськолижні курорти цієї країни протягом усього року. Пляжний сезон триває з травня по жовтень, а взимку краще відвідати гірськолижні курорти.

Щоб в'їхати в Чорногорію, українцям потрібен лише біометричний закордонний паспорт, додаткових віз не потрібно. Дістатися до Чорногорії з Львова, Києва чи інших великих міст України не складе труднощів. З країною встановлено зручне авіасполучення: аеропорти в Подгориці та Тиваті

забезпечують регулярні рейси, а туристичні автобуси також курсують між містами. Тим, хто віддає перевагу подорожувати автомобілем, доступний маршрут до Чорногорії.

Курорти Чорногорії вважаються одними з найкращих у Європі. Тут є чудові варіанти для любителів піщаних, галькових і навіть штучних пляжів у вигляді бетонних платформ.

Однак не варто вважати, що всі курортні міста Чорногорії однакові. Кожне з них має свою унікальність.

Будва – найвідоміший курорт Чорногорії, розташований в центрі Адриатичного узбережжя. Узбережжя навколо курорту відоме як Будванська Рив'єра і має 11 км ідеально чистих піщаних пляжів, а також велику кількість комфортабельних готелів із басейнами, лаунж-зонами, ресторанами та шопінг-центрами.

Будва вважається пляжною столицею Чорногорії. Узбережжя переважно піщане, хоча є й галькові пляжі. Для сімей з дітьми найбільш зручним буде пляж Трстено, тоді як пляж Слов'янський — найлюдніший, а Яз — найкрасивіший. Купальний сезон триває з травня до жовтня, з найспекотнішими місяцями в липні та серпні.

Старовинне місто Будва відрізняється своєю архітектурою: маленькими площами, вузькими вулицями та казковими будиночками з черепичними дахами. Це ідеальне місце для романтичних подорожей та сімейного відпочинку. Під час курортного сезону Будва перетворюється на місто-свято, де постійно проходять концерти та фестивалі, що робить його привабливим для любителів гучних вечірок. Тут також знайдуться чудові можливості для шопінгу та дайвінгу, а для сімей з дітьми — багато добре облаштованих дитячих майданчиків.

Бечічі — це затишне місто на Адриатичному узбережжі, яке славиться сучасними готельно-розважальними комплексами, віллами, численними магазинами та ресторанами. Курорт пропонує ідеальні умови для активного

відпочинку: тут є все для любителів пляжного футболу, водних лиж, рафтингу, велопогулянок та водних атракціонів як для дорослих, так і для дітей.

Пляжі Бечічі, переважно покриті дрібною галькою, забезпечують комфортне купання. Курортний сезон триває з травня по жовтень, а найспекотніше тут у липні та серпні, коли температура повітря рідко опускається нижче +30 °С, а море прогрівається до +25 °С.

Цікаво, що Бечічі з'єднане з Будвою пішохідним тунелем, який проходить під мисом Завала. Обов'язково варто відвідати місцеві ресторани і спробувати страви середземноморської кухні, особливо морепродукти, які тут готують неймовірно смачно.

Хоча Бечічі — досить маленьке містечко, відпочинок тут не з найдешевших на Будванській Рив'єрі. Середня вартість тижневого перебування для двох становить близько 1500 євро, а з екскурсіями — на 200-300 євро дорожче. Проте, якщо приїхати сюди не в розпал пляжного сезону, можна відпочити та заощадити.

Котор – це маленьке містечко, яке вражає своєю автентичністю та романтичною атмосферою. Серед усіх курортів Чорногорії тут збереглося найбільше пам'яток епохи Середньовіччя, а сам Котор занесений до списку об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО. Містечко розташоване на скелястих берегах Которської затоки, яка вважається однією з найкрасивіших у світі.

Особливістю Котора є його планування, яке нагадує лабіринт: прогулянка вузькими вулицями, вимощеними мармуровими плитами, стає справжньою пригодою і мандрівкою в часі. Найпростіший спосіб провести час — це відпочити на пляжі, але також можна орендувати моторний човен, яхту або каное, щоб дослідити краси Которської затоки. Альтернативний варіант — орендувати велосипед і вивчити околиці.

Під час відвідин Котора варто обов'язково побачити величезну стіну фортеці, яка за розмірами поступається лише Великій Китайській стіні,

морський музей та церкву Святого Миколая. У серпні тут проводиться місцевий фестиваль Бокельська Ніч, який нагадує Венеціанський карнавал.

У Которі є два види пляжів: галькові та штучні бетонні. Галькові пляжі зазвичай невеликі — до 30-60 м в довжину. Хоча великий міський пляж оточений мальовничою природою, вода там не завжди найчистіша через близькість паромного причалу. Тому, якщо для тих туристів, які хочуть поплавати в теплій та чистій воді, варто вирушити в сусіднє містечко Доброту, яке знаходиться всього в 15 хвилинах пішки від Котора.

Тиват – це курорт, який обирають для відпочинку самі чорногорці. Мальовнича природа цього міста, розташованого на узбережжі Боко-Которської затоки неподалік від Котора, приваблює туристів з усього світу. В Тиваті знаходиться найдорожча та найрозкішніша пристань не лише в Чорногорії, а й на всьому Адріатичному узбережжі. Цей курорт ідеально підходить для тих, хто мріє про спокійний відпочинок на морському узбережжі з казковими пейзажами.

На відміну від інших чорногорських курортів, у Тиваті немає великих історичних чи архітектурних пам'яток, за винятком одного замку часів Середньовіччя, який розташований у самому центрі міста. Проте Тиват приваблює м'яким середземноморським кліматом, зручними пляжами та доступними цінами. Окремо варто згадати яхтову гавань Тивата — найкрасивішу на всьому Адріатичному узбережжі.

В окрузі Тивата можна знайти близько 20 міських та готельних пляжів, а також багато маленьких чарівних бухт з ресторанчиками, барами та готелями. Для того, щоб побачити маяк - відвідайте пляж Опатово. А для тих, хто хоче поніжитися на піщаному березі подалі від міста, ідеальним буде пляж Данья Ластва, який розташований всього в 1,5 км від населеного пункту.

Рафаїловичі – це невеличкий, але дуже затишний курорт, розташований на березі Адріатичного моря, неподалік від Будви. Це місце відоме своєю

прекрасною природою, чистими пляжами та спокійною атмосферою, що робить його ідеальним для відпочинку з родиною або в компанії друзів.

Пляжі Рафаїловичів переважно галькові, що забезпечує комфорт під час купання, а також чудовий вигляд на синє море. Курорт не такий багатолюдний, як сусідня Будва, що дозволяє насолоджуватися відпочинком у більш спокійній обстановці. Для туристів тут пропонуються різноманітні водні активності, такі як катання на водних лижах, дайвінг та прогулянки на човнах.

Рафаїловичі славляться своїми ресторанами, які пропонують смачні страви середземноморської кухні. Багато з них спеціалізуються на морепродуктах, які завжди свіжі та приготовані з любов'ю. Вечорами тут можна насолодитися прогулянками на набережній, де розташовані кафе та бари, що створюють затишну атмосферу для відпочинку.

Цей курорт також має зручне розташування, що дозволяє легко дістатися до інших цікавих місць Чорногорії. Близькість до Будви робить Рафаїловичі ідеальним місцем для тих, хто хоче насолоджуватися всіма перевагами життя на узбережжі, не відмовляючи собі в можливості відвідати культурні та розважальні заходи сусіднього міста.

3.3 Прогнози популярності курортів Греції та Чорногорії на 2025 рік

У 2025 році Греція очікує на подальше зростання популярності своїх курортів серед туристів, що пов'язано з широким спектром послуг відпочинку та покращенням туристичної інфраструктури. **Основні тенденції:**

Санторіні та Міконос залишаться топовими напрямками серед молоді та пар, завдяки своїм пляжам, романтичним краєвидам та активному нічному життю. Очікується, що попит на ці острови зросте на 15-20%.

Крит продовжить приваблювати сімейних туристів, пропонуючи різноманітні екскурсії, природні парки та давні археологічні пам'ятки. Зростання популярності прогнозується на рівні 10-12%, оскільки покращення

інфраструктури та сервісу роблять цей острів комфортним для родинного відпочинку.

Родос та Корфу можуть розраховувати на збільшення попиту серед поціновувачів екскурсій та екологічного туризму. Обидва острови планують впровадження еко-ініціатив, що сприятиме розвитку сталого туризму. Очікується зростання на 8-10%.

Пелопоннес та материкова частина Греції, зокрема Афіни та Салоніки, ймовірно привертатимуть більше уваги завдяки своїй культурній значущості та різноманіттю екскурсійних маршрутів. Попит тут може зрости на 5-8%.

Чорногорія продовжує зміцнювати свої позиції на туристичному ринку завдяки поєднанню помірної цінової політики з природною красою та культурною спадщиною. **Основні прогнози на 2025 рік:**

Будванська Рів'єра залишиться однією з найпопулярніших зон відпочинку, особливо серед туристів з Європи та країн СНД. Очікується зростання попиту на 12-15%, оскільки регіон продовжує активно розвивати готельну інфраструктуру та додаткові послуги для туристів.

Которська затока завдяки своїй унікальній природі та статусу об'єкта ЮНЕСКО приваблює шанувальників культурного відпочинку та круїзного туризму. Популярність цього напрямку може зрости на 10-12%.

Герцег-Нові активно просувається як місце для оздоровчого відпочинку завдяки термальним джерелам та лікувальним курортам. Очікується збільшення кількості відвідувачів на 8-10%, особливо серед гостей, що шукають спокійний відпочинок та релакс.

Ульцинь та Велика Плажа мають перспективи залучення туристів, зацікавлених у спортивному відпочинку, включаючи віндсерфінг та кайтбордінг. Цей напрямок може побачити приріст у 7-9%, оскільки активні види спорту стають популярнішими серед молоді.

інвесторів для подальшого розвитку туристичної інфраструктури.

Висновки до розділу 3

У 2021 році спостерігалось зростання кількості туристів у Греції та Чорногорії. Чернівецькі туристи, згідно з даними одного з менеджерів туристичної агенції «КотоТур», найбільше обирали курорти Греції, зокрема, популярні острови, такі як Крит та Халкідіки. Чорногорія також привертала увагу, але її популярність залишалася на другому плані, з акцентом на такі курорти, як Будва та Бечичі.

У 2022 році продажі турів знизилися, але Греція знову утримувала лідерство серед продажів. Чорногорія, хоча й залишалася привабливою, не змогла конкурувати з грецькими курортами через більшу різноманітність пропозицій та вищу якість сервісу. Проте обидві країни продовжували мати широкий вибір курортів, кожен з яких відзначався своїми особливостями та унікальністю.

Аналізуючи ці роки, можна з упевненістю сказати, що літній сезон 2023 року був кращим за 2022. Спостерігається зростання кількості бронювань на курорти Греції, а також бронювання по Чорногорії. Це зумовлено появою нових пакетних турів з вильотом з різних країн, таких як Румунія, Польща, Молдова та інші. Через ситуацію в Україні багато туристів обирають комбіновані тури, що також включають відпочинок у цих країнах.

У 2024 році ми бачимо, що Греція і на далі користується хорошим попитом, серед наших туристів. З'являються нові доступні вильоти, відкриваються готелі. Чорногорія, серед чернівецьких туристів у 2024 році, була менш популярною, це зв'язано з вартістю на тур пакет та малою наявністю вільних місць в популярних готелів.

У 2025 році Греція очікує на подальше зростання популярності своїх курортів серед туристів, що пов'язано з широким спектром послуг відпочинку та покращенням туристичної інфраструктури. Чорногорія, дає хорошу вартість

по акції раннє бронювання, тому ми активно рекламуємо даний напрям, і вважаємо, що бронювань буде більше порівняно з 2024 роком.

РОЗДІЛ IV. АНАЛІЗ ПОПУЛЯРНИХ ГОТЕЛІВ ГРЕЦІЇ ТА ЧОРНОГОРІЇ

4.1 Порівняльна характеристика критеріїв вибору готелів Греції та Чорногорії

В обох країнах існує величезний вибір готелів різних категорій і цінкових діапазонів. Греція та Чорногорія пропонують різноманітні варіанти розміщення, від економічних готелів до розкішних п'ятизіркових курортів, однак є суттєві відмінності в їх обслуговуванні та пропозиціях.

Рівень обслуговування

У п'ятизіркових готелях Греції рівень обслуговування часто є відмінним. Грецькі готелі відомі своїми високими стандартами обслуговування, вишуканою кухнею та бездоганним сервісом. Гостям пропонують різноманітні зручності, такі як спа-послуги, басейни, фітнес-центри та організація екскурсій.

Чорногорія, хоча й поступається Греції за кількістю елітних готелів, також пропонує високий рівень сервісу в багатьох своїх п'ятизіркових закладах. Гостинність чорногорців створює комфортну атмосферу, проте деякі туристи відзначають, що в менш відомих готелях сервіс може бути не таким стабільним.

Концепція "все включено"

Греція славиться своєю концепцією "все включено", де шведські столи можуть бути розкішними і різноманітними, включаючи страви середземноморської кухні, свіжі морепродукти та велику кількість алкогольних напоїв. Це робить грецькі курорти особливо популярними серед туристів, які шукають комфорт і зручність.

Чорногорія також розвиває цю концепцію, але варіанти "все включено" тут менш поширені. Багато готелів пропонують сніданки або півпансйон, але

обід та вечерю часто можна отримати в місцевих ресторанах, що дозволяє туристам спробувати автентичні страви чорногорської кухні.

Ціни на проживання

Ціни на готелі в Греції, як правило, вищі, особливо в популярних туристичних зонах, таких як Санторіні та Міконос. Високий туристичний сезон (липень-серпень) може призвести до значного підвищення цін.

Чорногорія пропонує більш доступні ціни, що робить її привабливим напрямком для туристів з обмеженим бюджетом. Вартість проживання тут, як правило, нижча, але варто зазначити, що в піковий сезон ціни також можуть зрости.

Пляжі та розваги

Греція славиться своїми мальовничими пляжами, багато з яких мають відмінні умови для купання, а також пропонують різноманітні водні види спорту. Пляжі можуть бути піщаними або гальковими, і часто мають інфраструктуру для відпочинку та розваг.

Вибір між Грецією та Чорногорією залежить від уподобань туристів. Греція пропонує широкий спектр розкоші та високий рівень обслуговування, що робить її чудовим вибором для тих, хто шукає комфортний відпочинок. Чорногорія, зі свіжими морепродуктами та доступнішими цінами, стане відмінним вибором для мандрівників, які хочуть насолодитися природною красою та культурою без значних витрат. Рекомендується враховувати особисті вподобання, бюджет і тип відпочинку при виборі між цими двома країнами.

4.2. Аналіз найпопулярніших готелів Греції в 2021-24 рр. за даними продажів менеджера ТА «КотоТур»

В попередньому розділі, ми порівняли курорти, визначили, які з них були найпопулярнішими, в цьому розділі ми будемо досліджувати, які саме готелі обирали для себе туристи в 2021-2024 рр.

Проаналізувавши статистику продажів на прикладі одного менеджера ТА «КотоТур», бачимо, що в середньому продається за літній період до Греції 87 путівок. Різноманітність готелів велика, серед чернівецьких туристів ТОП-10 за продажами були:

*Таблиця 4.1. Готелі, які були найбільш продавані в 2021-2024 рр. серед туристів з м. Чернівці**

№	Назва готелю	Курорт	Тип відпочинку
1	2	3	4
1	Minos Imperial Luxury Beach Resort 5*	Острів Крит	Молодіжний, сімейний
2	Rethymo Palace 5*	Острів Крит	Сімейний
3	Lagomandra beach 4*	пів-о Халкідіки	Сімейний
4	Kasandra Palace 5*	пів-о Халкідіки	Молодіжний, сімейний
5	Galini sea vie 5*	Острів Крит	Молодіжний
6	Potidea palace 4*	пів-о Халкідіки	Сімейний
7	Polis Hotel 4*	Острів Крит	Молодіжний
8	Greotel meli palace 5*	Острів Крит	Сімейний
9	Rodos Palace hotel 5*	Острів Родос	Молодіжний
10	Aristoteles holiday hotel 5*	пів-о Халкідіки	Сімейний

* складено автором на основі особистого досвіду

Аналізуючи дану таблицю, можна стверджувати, що у літні сезони 2021-2024 рр. користувались популярністю готелі, розташовані на острові Крит, оскільки вони належать до категорії «ціна – якість». Ціни на ці готелі були доступні на будь-який гаманець, а найголовніше, що у цих готелях не погіршився сервіс, а подекуди навіть покращився. Зауважимо, що кожен з цих готелів ідеально підходить для молодіжного та сімейного відпочинку.

Проаналізуємо кожен готель окремо:

Minos Imperial Luxury Beach Resort 5* — це розкішний п'ятизірковий курорт, розташований на північному узбережжі Криту, біля села Мілатос. Готель приваблює гостей своїми висококласними умовами проживання, просторими

територіями та чудовим пляжем. Курорт ідеально підходить для тих, хто шукає комфорту, мальовничих краєвидів та вишуканого сервісу.

Курорт пропонує різноманітні варіанти розміщення — від стандартних номерів із видом на сад чи море до розкішних люксів і приватних вілл із власними басейнами. Готель славиться вишуканими ресторанами, де подають як середземноморські, так і інтернаціональні страви. Гості можуть обрати кілька тематичних ресторанів, відвідати буфети зі стравами грецької кухні або насолодитися вечерею в а-ля карт ресторанах. Також доступні кафе та бари, які пропонують легкі закуски, коктейлі та місцеві напої.

Високий рівень обслуговування є ще однією перевагою Minos Imperial. Персонал забезпечує гостям комфортне перебування, надаючи послуги консьєржа, трансферу, прокату авто та організації екскурсій по острову.

Rethymo Palace 5* – готель розташований за 6 км від міста Ретімно, безпосередньо на узбережжі Егейського моря, в мальовничому місці під назвою Аделе. Це ідеальне місце для ранкових пробіжок, велосипедних прогулянок і романтичних вечірніх променадів уздовж пляжу. Готель має власний піщаний пляж із зручним доступом до моря, де гості можуть відпочивати на шезлонгах під парасольками, насолоджуючись сонцем і звуками морських хвиль. Для любителів активного відпочинку надаються можливості для водних видів спорту, таких як віндсерфінг, дайвінг, каякінг та снорклінг. На території також є тенісні корти, баскетбольний майданчик та міні-гольф. Завдяки поєднанню комфортних номерів, чудового пляжу, різноманітних розваг і висококласного обслуговування, Rethymo Palace 5* підходить для будь-якої категорії туристів – від сімей з дітьми до пар і груп друзів. Це ідеальне місце для того, щоб насолодитися атмосферою Криту та повністю зануритися в його культуру та природу.

Lagomandra Beach Hotel & Suites 4* – це затишний чотиризірковий готель, розташований на мальовничому півострові Ситонія в регіоні Халкідіки,

Греція. Він знаходиться на першій лінії піщаного пляжу Лагомандра, відомого своїми чистими водами та прекрасними краєвидами на Егейське море.

Готель ідеально підходить для тих, хто хоче відпочити серед природи, насолодитися середземноморським кліматом і спокійною атмосферою. це один із найкращих пляжів на Ситонії, що нагороджений Блакитним прапором за чистоту та екологічність. Пляж піщаний з поступовим входом у воду, що робить його безпечним для дітей. Гостям готелю надаються безкоштовні шезлонги та парасольки. Також є можливість орендувати спорядження для водних видів спорту, таких як каякінг, віндсерфінг та снорклінг.

Основний ресторан готелю пропонує широкий вибір страв міжнародної та середземноморської кухні. Lagomandra Beach Hotel & Suites 4* підходить для всіх категорій туристів – сімей з дітьми, пар та компаній друзів.

Kassandra Palace розташований у селищі Кріопігі, на приватному піщаному пляжі, нагородженому Блакитним прапором, і оточений мальовничим садом. Гостям пропонуються номери класу 5 зірок, два ресторани, чотири бари, спа-центр та оздоровчий комплекс, три спільні басейни, дитячий клуб і безліч розваг.

Усі номери та люкси обладнані телевізором із плоским екраном і супутниковими каналами, сейфом, набором для приготування чаю та кави, а також міні-холодильником. У спа-центрі Kassandra Palace гості можуть насолодитися омолоджувальними процедурами для тіла, скористатися критим басейном із підігрівом, сауною, хамамом і джакузі. Також доступні тренажерний зал, тенісний корт, заняття йогою та пілатесом.

Елегантний готель **Galini Sea View** – розташований неподалік піщаного пляжу Агіа-Маріна. Гості можуть скористатися ліфтом, який доставляє їх до головної дороги, а також мікроавтобусом готелю для поїздок на пляж. У готелі пропонується великий вибір номерів із сучасними зручностями, ресторани з міжнародною та грецькою кухнею, бари, конференц-зали, басейни, тренажерний

зал і оздоровчі процедури. Біля стійки реєстрації знаходиться кілька магазинів, де можна придбати одяг, ювелірні вироби, газети та сувеніри.

Potidea palace 4* – вважається одним з найкращих готелів «все включено» на Халкідіках, а також отримує високі оцінки від гостей як чудовий сімейний готель. Відкритий у 2016 році після значної реконструкції, цей пляжний 4-зірковий готель поєднує у собі затишну природу з розкішними послугами та зручностями, які зазвичай пропонуються в 5-зіркових готелях, забезпечуючи відмінний відпочинок для сімей і пар.

Pollis Hotel – це комфортабельний готель, розташований у мальовничій місцевості, що пропонує ідеальні умови для відпочинку. Гості можуть насолоджуватися затишними номерами, які оснащені всіма необхідними зручностями.

Grecotel Meli Palace – Готель розташований у містечку Сіссі, на березі моря. Назва Meli, що в перекладі з грецької означає «мед», походить від знаменитої золотої підвіски, на якій зображені бджоли, що їдять мед. Цю підвіску було знайдено неподалік від античного Палацу Малія. Уздовж пляжу готелю проходив давній шлях, яким сільськогосподарські продукти, зокрема мед, доставляли з палацу до великих міст.

На території готелю є басейн з прісною водою, дитячий басейн і мебльована тераса для засмаги. Гостям пропонуються денні та вечірні розважальні програми, а також спортивні заходи та водні види спорту. В готелі створена затишна сімейна атмосфера з концепцією “все включено”.

Номерний фонд включає стандартні двомісні та тримісні номери, сімейні кімнати, сьюті та люкси. Стильний дизайн з декоративними елементами з дерева та тканин різних відтінків кольору слонової кістки і кремового створює ідеальний настрій для літнього відпочинку.

У спа-центрі Meli Еліксир Спа пропонуються спеціальні масажі для тіла та процедури для догляду за обличчям, а також широкий спектр тілесних

терапій. Для маленьких гостей відкрито дитячий клуб Grecoland та Club GrecoTeens для підлітків.

Rodos Palace hotel 5* – розкішний п'ятизірковий готель, розташований у містечку Іксія, на узбережжі Егейського моря, оточений мальовничими ландшафтами. Гостям пропонуються стильні люкси, 5 відкритих басейнів і 4 ресторани, а також бари та лаунжі для відпочинку.

Люкси, розміщені в 14 красивих корпусах із садом, мають розкішний дизайн і ексклюзивні зручності, зокрема власний басейн. Всі вони обладнані смарт-телевізорами та безкоштовним Wi-Fi.

На верхніх поверхах 20-поверхового Tower є модернізовані номери з унікальним декором. VIP-крило готелю також пропонує стильні номери з чудовим видом на море.

У готелі діють численні заклади харчування, де подають страви грецької та європейської кухні.

Aristoteles Holiday Resort & SPA 5* – це унікальний пляжний курорт і SPA-готель, розташований в чудовому і тихому районі недалеко від селища Урануполіс, поблизу святої гори Афон, на 3-му півострові Халкідікі. Амфітеатральний стиль, широкий вибір номерів, велика територія. Підходить для сімейного, романтичного та молодіжного відпочинку.

В цій таблиці ми побачили найпопулярніші готелі серед чернівецьких туристів у 2021-2023 рр. Лідером за продажами був острів Крит, адже саме там розташована найбільша кількість готелів на будь який смак. З кожним роком, відпочинок в Греції стає ще більше популярний. Вагома причина, чому потрібно обрати саме Грецію, – те, що тут переважно відпочивають європейці, і мінімізована кількість росіян.

4.3 Рейтинг найпопулярніших готелів Чорногорії в 2021-2024 рр. за даними менеджера ТА «КотоТур»

Проаналізувавши статистику продажів на прикладі одного менеджера ТА «КотоТур», бачимо, що в середньому за літні сезони 2021- 2024 рр. до Чорногорії було продано 30 путівок. Різноманітність готелів не дуже велика, серед чернівецьких туристів ТОП-5 за продажами були:

Таблиця 4.2. Готелі Чорногорії, що були найпопулярнішими в 2021-2024 роках.

№	Назва готелю	Курорт	Тип відпочинку
1	2	3	4
1	Slovenska plaza 3*	Будва	Сімейний, молодіжний
2	Iberostar Bellevue 4 *	Бечічі	Сімейний
3	Carine Cumbor. 4*	Кумбор	Молодіжний
4	Avala resort 4*	Будва	Сімейний
5	Montenegro beach 4*	Тіват	Молодіжний

На основі аналізу статистики продажів путівок менеджера туристичного агентства «КотоТур» можна побачити, що : упродовж літніх сезонів 2021-2024 рооків які готелі були найбільш заброньовані. Асортимент запропонованих готелів є обмеженим, і найбільшу популярність серед туристів із Чернівців мали п'ять готелів. Ці дані свідчать про те, що серед туристів із Чернівців популярні як сімейні, так і молодіжні напрямки, при цьому найбільш відвідуваними курортами є Будва, Бечічі, Кумбор та Тіват.

Проаналізуємо кожен готель окремо:

Готель **Slovenska Plaza Hotel 3*** складається з одинадцяти корпусів, сполучених вузькими вуличками, що ведуть до центральної вулиці Corso. Тут розташовані сувенірні магазини, затишні бари, кафе, тематичні ресторани, туристичні агентства та пункти прокату авто. Гостям доступні два відкритих басейни з морською водою, де лежачки й парасольки надаються безкоштовно. У головному ресторані подають страви в форматі шведського столу, а також є

аперитив-бар, морський ресторан, снєк-бар, дитячий майданчик, настільний теніс, баскетбольний майданчик та платна автостоянка.

Оточений зеленню та квітами, готель пропонує насичену культурну програму: фестивалі вина, фольклорні виступи, кінопокази під відкритим небом, концерти біля басейну, анімацію для дітей та спортивні змагання. Ідеально підходить для активного відпочинку молоді.

Iberostar Bellevue 4* - Пляжний готель на першій лінії моря, оточений розкішною зеленню. На території готелю є відкритий та критий басейни, тенісні корти, майданчик для пляжного волейболу та фітнес-центр. Професійна команда аніматорів забезпечує яскраві вечори з музикою та танцями.

Готель належить до іспанської мережі «IBEROSTAR», що гарантує високий рівень обслуговування та якість послуг. Комплекс складається з трьох восьмиповерхових будівель: «А» - Terrace, «В» - Park, «С» - Grand. Програма «Все включено» діє з моменту реєстрації (Check-in 15:00) до виселення (Check-out 11:00). За додаткову оплату гості можуть скористатися послугами до заїзду або після виселення, звернувшись на ресепшн. [20]

Carine Cumbor 4* – Готель знаходиться в живописному містечку Кумбор, оточений зеленню та квітами. У його холі та на території можна побачити дизайнерські картини, а головною родзинкою є дерево бажань, де кожен гість має можливість залишити своє заповітне бажання, яке обов'язково здійсниться. Готель підтримує екологічну концепцію: відмовляється від одноразового пластику та використовує матеріали, що підлягають переробці. На кожному поверсі є доступ до джерела артезіанської води. Для гостей відкриті приватний пляж, панорамний сезонний басейн, кілька ресторанів, бар, спа-центр, фітнес-зал та дитячий майданчик. Це ідеальне місце для молодіжного та сімейного відпочинку.

Avala resort 4* - Сучасний курортний готель розташований всього за кілька кроків від жвавого Старого міста та пристані для яхт, прямо на березі

моря в центрі Будви, де пляжі та затока зливаються з безкрайнім Адріатичним морем. Готель складається з двох частин: Avala та Avala Grand. Відстань до пляжу Рікардова глава — лише 20 метрів, а до знаменитого пляжу Могрен — 250 метрів. Готель пропонує кілька ресторанів, панорамний бар, паб, пляжний бар, піцерію, два відкритих басейни, СПА-центр з критим басейном, турецькою лазнею, фінською сауною і джакузі, тренажерний зал і конференц-зал. Для маленьких гостей є дитячий басейн. Вся інфраструктура готелю знаходиться в пішій доступності від торгових центрів, супермаркетів, кафе та ресторанів. Ідеальне місце для молодіжного та сімейного відпочинку, а також для ділових поїздок.

Montenegro Beach Resort 4* - сучасний та комфортабельний готель Montenegro Beach, оточений зеленою територією, розташований на березі моря в селищі Бечичі. Гостям пропонуються затишні стандартні номери та сімейні апартаменти. До послуг гостей — приватний пляж, зелена зона з відкритим басейном, різноманітне харчування, Wellness-центр з критим басейном, анімація та різноманітні розваги. Власний піщано-гальковий пляж знаходиться лише за 50 метрів від готелю, а між готелем та пляжем пролягає пішохідна набережна. Це ідеальне місце для сімейного відпочинку з дітьми.

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі проведено детальний аналіз популярних готелів Греції та Чорногорії, зокрема порівняльну характеристику критеріїв вибору готельних закладів у цих країнах. На основі аналізу виділено низку факторів, які впливають на привабливість і конкурентоспроможність готелів у цих туристичних напрямках.

Розташування і природні особливості: Грецькі готелі часто приваблюють туристів завдяки мальовничим краєвидам і унікальним пляжам на узбережжі Егейського та Іонічного морів. У Чорногорії ключовим фактором є поєднання

моря і гірського ландшафту, що пропонує відпочинок на природі і сприяє розвитку екологічного туризму.

Рівень сервісу та зручностей: У готелях Греції спостерігається орієнтація на різноманітні додаткові послуги, як-от спа, велнес-центри, гастрономічні тури, що відповідає сучасним тенденціям запитів від туристів. Готелі Чорногорії, своєю чергою, пропонують зручності для сімейного відпочинку, включаючи дитячі клуби і спеціальні розважальні програми, що підвищує їх привабливість для сімейних туристів.

Екологічність та стійкість: Серед популярних грецьких готелів зростає тенденція до впровадження екологічних практик, таких як використання перероблених матеріалів та відмова від одноразового пластику. У Чорногорії також активно розвиваються екологічні ініціативи, що сприяє популяризації концепції «сталого туризму».

Цінова політика та співвідношення «ціна-якість»: Аналіз показує, що готелі Греції пропонують ширший ціновий діапазон, що дозволяє охопити більшу кількість цільових аудиторій — від бюджетних мандрівників до преміум-класу. У Чорногорії цінова політика більш стабільна і доступна для туристів середнього сегмента, з акцентом на хороше співвідношення ціни та якості послуг.

Отже, Греція та Чорногорія мають свої переваги у готельному секторі, а розуміння ключових критеріїв вибору дозволяє формувати пропозиції для задоволення різних потреб туристів.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження, спрямованого на досягнення поставленої мети, були вирішені наступні завдання.

Передусім, були визначені передумови розвитку туризму в Греції та Чорногорії. Дослідження підтвердило, що основними передумовами розвитку туризму в обох країнах є сприятливі природно-кліматичні умови, багата історико-культурна спадщина та активна державна підтримка туристичної галузі. Греція має перевагу завдяки більшому історичному значенню, а Чорногорія приваблює природними ландшафтами та екологічним туризмом.

Далі, проведено аналіз туристичних ресурсів Греції та Чорногорії. Це дало змогу оцінити туристичний потенціал країн, включно з привабливістю їхніх природних, культурних та історичних атракцій, що сприяють зростанню кількості відвідувачів. Греція вирізняється великою кількістю пам'яток світового значення, серед яких Акрополь, Дельфи та Санторіні. Чорногорія пропонує унікальні природні ресурси, включно з національними парками Дурмітор і Ловчен, а також Адриатичним узбережжям. Туристичні ресурси обох країн ефективно використовуються для розвитку міжнародного туризму.

Також було проаналізовано найпопулярніші курорти Греції та Чорногорії та причини їхньої популярності серед туристів. У Греції найбільш популярними курортами є Родос та Крит завдяки поєднанню історичних пам'яток і високоякісної інфраструктури. У Чорногорії туристи найчастіше обирають Будву, Котор та Тіват через мальовничі пейзажі, помірні ціни та компактність країни. Це дозволило зрозуміти, які саме чинники притягують відвідувачів на ці курорти, що допомогло у розробці стратегій для залучення ще більшої кількості туристів у майбутньому.

Крім того, були визначені найпопулярніші та найбільш затребувані готелі в Греції та Чорногорії за період з 2021 по 2024 роки. За аналізом, у Греції

найбільше попиту мали готелі класу «ціна-якість» на Криті, Minos Imperial Luxury Beach Resort, а в Чорногорії – готель, Carine Cumbor. 4*. Така популярність обумовлена високим рівнем обслуговування, сучасною інфраструктурою та зручним розташуванням.

Це дало змогу провести аналіз популярності готельних послуг і зрозуміти, які саме готелі користуються попитом серед туристів. Ця інформація корисна для готельних комплексів та туристичних компаній у вдосконаленні своєї конкурентоспроможності.

На завершення роботи була проведена порівняльна оцінка популярності курортів у 2021-2024 роках та зроблено прогнози на туристичний сезон 2025 року. Це дозволило визначити, які курорти здобули більшу популярність та мають значний потенціал для подальшого розвитку.

Отже, результати дослідження надали важливі висновки щодо передумов розвитку туризму в Греції та Чорногорії, оцінки їх туристичних ресурсів, популярності курортів та готелів. Ці висновки можуть бути використані для розробки ефективних стратегій розвитку туризму в обох країнах, покращення туристичних послуг та залучення більшої кількості відвідувачів у майбутньому.

СПОСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Як відпочивати у Греції? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hotels24.ua/news/krashhi-kurorti-turechchini-top-8-misc-dlya-vidpochinku-na-mori-ekskursij-ta-rozvag-11232284.html>
2. Основні показники популярності курортів Греції. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.visitgreece.gr/>
3. Туристичне країнознавство. Західна та Північна Європа : навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 236 с. <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=4490>
4. Статистика відвідувань курортів Чорногорії у 2022 році. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.montenegro.travel/me>
5. UNWTO. (2022). Tourism Highlights 2022 Edition. World Tourism Organization. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unwto.org/>
6. Методи дослідження в географії туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://textbook.com.ua/turizm/1473453508/s-4>.
7. Теоретичні основи географії туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/1417012043740/turizm/teoretichni_osnovi_geografiyi_turizmu.
8. Шаблій О. І. Суспільна географія. Книга третя. Проблеми теоретичних досліджень, геогуманістики, географічної освіти / О. І. Шаблій. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2017. – 562 с.
9. Цікаві факти про Грецію [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tse-tsikavo.com.ua/tsikavi-fakty-pro-gretyu/>
9. Клімат Греції [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.poehalisnami.ua/ua/countries/greciya/climate>

11. Пам'ятки Греції [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://mklub.com.ua/?p=22077>
12. Греція 15 пам'яток [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://onlinetickets.world/uk/news/greetsiya-15-dostoprimechatelnostey>
13. Чорногорія - країна для безтурботного відпочинку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
https://anga.ua/articles/tsikavyi_svit/chornohorija-kraina_dlia_bezturbotnoho_vidpochynku.html
13. Погода в Чорногорії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://turne.ua/ua/countries/chernogoriya/climate>
15. Природа Чорногорії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://montenegro.in-facts.info/uk/priroda-chornogoriyi/>
16. Пам'ятки Чорногорії, які варто відвідати перебуваючи у цій країні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<https://franklintravel.pro/2020/11/15/%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%B8-%D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97/>
17. Визначні місця Чорногорії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://sights.com.ua/country/vyznachni-miscya-montenegro/>
17. Куди і як подорожують українці у 2023 році [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rbc.ua/rus/travel/zhinki-i-diti-kudi-i-k-podorozhuyut-ukrayintsi-1682683011.html>
19. Montenegro tourist arrivals [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://montenegrobusiness.eu/montenegro-2-18-billion-tourist-arrivals-were-realized-in-2022/> .

20. Карта Чорногорії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://depositphotos.com/ua/vectors/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0-> .
21. Карта Греції [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tripmydream.ua/greece/map>
22. Iberostar Bellevue [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://joinup.ua/uk/hotel/iberostar-bellevue-hotel/>
- Rethymo palace [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.poehalisnami.ua/ua/hotels/greciya/o-krit/rethymno-palace>
24. 20 найкращих курортів Греції на морі - [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://eltour.travel/uk/articles/20_luchshih_kurortov_grecii_na_more
25. Відпочинок в Чорногорії: топ-8 кращих курортів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hotels24.ua/news/vidpochinok-v-chornogorii-top-8-kraschix-kurortiv-11232292.html>
26. Топ-5 найкращих готелів Греції за відгуками туристів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://travel-tours.com.ua/top-5-najkrashhix-goteliv-greciyi-za-vidgukami-turistiv/>

ДОДАТОК А

Рекомендовані готелі на острові Крит по курортах

Назва курорту	Рекомендовані готелі
ІРАКЛІОН	Atrion hotel 3* Marin hotel 3* DOM boutique 4*
ХЕРСОНІСОС	Star Beach Village & Water Park 4* Senses Blue Boutique Hotel 4* Silva Beach Hotel 4* Hersonissos Village 4* Anesis Blue Boutique Hotel 4*
МАЛІЯ	Danaides Apartments 4* Dessole Malia Beach 4* Alexander Beach Hotel & Village 5*
АНІСАРАС	Mitsis Cretan Village Beach Resort 4*+ Mitsis Royal Mare 5* Mitsis Selection Laguna 5* Anissa Beach & Village 4*
ГУВЕС	CHC Club Lyda Hotel 3* Gouves Bay Hotel 4* Grecotel Amirandes Boutique Resort 5* Deluxe
РЕТИМНО	CHC Club Lyda Hotel 3* Gouves Bay Hotel 4* Grecotel Amirandes Boutique Resort 5* Deluxe
БАЛІ	Banana Moon Boutique Hotel 3*+ CHC Imperial Palace (Adults Only 16+) 4*
АЙОС-НІКОЛАОС	Apollon Hotel Agios Nikolaos (Adults Only 16+) 3*+ Vasia Ormos (Adults Only 15+) 4*
ЕЛУНДА	Aquila Elounda Village (Adults Only 16+) 5* Royal Marmin Bay Boutique & Art Hotel 5* (Adults Only 16+)
ХАНЬЯ	Galini Sea View Hotel 5* Kavros Garden Hotel 3* Almyrida Beach Hotel 4* Hydramis Palace 5*

